

Hållbart skydd av naturområden

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2008/09:214 Hållbart skydd av naturområden, 3 följdmotioner med sammanlagt 31 yrkanden och två motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2007 respektive 2008.

I propositionen redovisar regeringen åtgärder för att utveckla arbetet med skydd av naturområden i syfte att förbättra uppfyllelsen av miljökvalitetsmålen, bredda naturvårdsarbetet genom att bättre involvera markägare och andra lokala intressenter, stärka den lokala och kommunala naturvården samt arbetet med att sköta skyddade naturområden.

Regeringen inför genom Kometprogrammet en möjlighet för markägare att ta initiativ till formellt skydd av natur. Vidare framhålls att naturvårdsavtal ska få en ökad användning samtidigt som villkor och tillämpning ska ses över. Tillämpningen av områdesskydden ses över i syfte att förbättra arbetet och därmed uppfyllelsen av miljökvalitetsmålen, samtidigt som markägare kan få ett bättre erkännande för att de värnar värdefull natur på sin fastighet. Möjligheten att få ersättningsmark vid bildande av naturreservat ska öka. Myndigheternas arbete med formellt skydd av naturområden ska kvalitetssäkras och löpande följas upp.

Statens skyddsvärda skogar bör bevaras långsiktigt. I propositionen redovisas åtgärder som bidrar till att skogar med höga naturvärden som förvaltas av Statens fastighetsverk och Fortifikationsverket kan bevaras.

Regeringen föreslår att något toleransavdrag inte längre ska göras när man bestämmer ersättning enligt 31 kap. miljöbalken på grund av beslut om områdesskydd m.m. Motsvarande föreslås i fråga om ersättning enligt skogsvårdslagen (1979:429) på grund av beslut som rör avverkning i fjällnära skog.

Regeringen redovisar även en strategi för arbetet med långsiktigt skydd av skogar och bedömer att delmålet om formellt skydd av skogsmark ligger inom räckhåll till 2010.

Det lokala och kommunala naturvårdsarbetet stärks genom att programmet för lokal naturvård (Lona) återupptas. Slutligen föreslår regeringen ändringar i 7 kap. miljöbalken som innebär att en kommun får besluta om

att bilda vissa typer av biotopskyddsområden och att dispens får ges även i fråga om biotopskyddsområden som har beslutats i särskilda fall. I propositionen anförs vidare att de skyddade naturområdena ska skötas så att natur- och kulturmiljövärdena bibehålls eller ökar, så att områdena i stor utsträckning görs tillgängliga för alla grupper av besökare och så att de utgör en resurs för bl.a. landsbygdsutveckling, turism och folkhälsa.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2010.

Utskottet ställer sig bakom de bedömningar som regeringen gjort i propositionen, tillstyrker regeringens lagförslag och avstyrker samtliga motionsyrkanden. I betänkande finns 23 reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	5
Redogörelse för ärendet	8
Ärendet och dess beredning	8
Bakgrund	8
Propositionens huvudsakliga innehåll	10
Utskottets överväganden	11
Miljökvalitetsmål m.m.	11
Skogsbruk m.m.	16
Initiativ till formellt skydd och regional samverkan	20
Fördelning, val och tillämpning av olika skyddsformer	25
Vissa ersättningsfrågor och statens markinnehav	28
Ökad naturhänsyn	33
Ett stärkt kommunalt och lokalt arbete	35
Lagförslagen	39
Resurser m.m.	42
Reservationer	45
1. Miljökvalitetsmål, punkt 1 (s)	45
2. Miljökvalitetsmål, punkt 1 (v)	45
3. Miljökvalitetsmål, punkt 1 (mp)	46
4. Regionala strategier och sektorsansvaret, punkt 2 (v, mp)	46
5. Skogsbruk, punkt 3 (v)	47
6. Skogsbruk, punkt 3 (mp)	48
7. Offentliggörande av frivilliga avsättningar, punkt 4 (s, v, mp)	48
8. Generell hänsyn, punkt 5 (mp)	49
9. Initiativ till formellt skydd, punkt 6 (mp)	50
10. Regional samverkan, punkt 7 (s, v, mp)	50
11. Fördelning och val av skyddsform, punkt 8 (v)	51
12. Fördelning och val av skyddsform, punkt 8 (mp)	51
13. Naturskyddsavtalens längd, punkt 9 (s, v, mp)	52
14. Vissa ersättningsfrågor, punkt 10 (mp)	52
15. Ersättning till statliga skogsägare, punkt 11 (v, mp)	53
16. Ökad naturhänsyn, punkt 12 (mp)	54
17. Ett stärkt kommunalt och lokalt arbete, punkt 13 (mp)	54
18. Skäl till dispens inom biotopskyddsområde, punkt 14 (s)	55
19. Det s.k. toleransavdraget enligt miljöbalken, punkt 15 (mp)	55
20. Övriga förslag till ändring i miljöbalken, punkt 16 (s)	56
21. Resurser m.m., punkt 18 (s)	56
22. Resurser m.m., punkt 18 (v)	57
23. Resurser m.m., punkt 18 (mp)	57
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	58
Propositionen	58
Följdmotionerna	58
Motion från allmänna motionstiden hösten 2007	61
Motion från allmänna motionstiden hösten 2008	61

Bilaga 2
Regeringens lagförslag 62

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Miljö kvalitetsmål

Riksdagen avslår motionerna 2008/09: MJ25 yrkande 2, 2008/09: MJ26 yrkande 1 och 2008/09: MJ27 yrkande 5.

Reservation 1 (s)

Reservation 2 (v)

Reservation 3 (mp)

2. Regionala strategier och sektorsansvaret

Riksdagen avslår motionerna 2007/08: MJ234 yrkande 2 och 2008/09: MJ27 yrkande 6.

Reservation 4 (v, mp)

3. Skogsbruk

Riksdagen avslår motionerna 2008/09: MJ26 yrkande 6 och 2008/09: MJ27 yrkandena 8 och 9.

Reservation 5 (v)

Reservation 6 (mp)

4. Offentliggörande av frivilliga avsättningar

Riksdagen avslår motion 2008/09: MJ27 yrkande 2.

Reservation 7 (s, v, mp)

5. Generell hänsyn

Riksdagen avslår motion 2008/09: MJ27 yrkande 19.

Reservation 8 (mp)

6. Initiativ till formellt skydd

Riksdagen avslår motion 2008/09: MJ27 yrkandena 10 och 11.

Reservation 9 (mp)

7. Regional samverkan

Riksdagen avslår motionerna 2008/09: MJ25 yrkande 4 och 2008/09: MJ27 yrkande 12.

Reservation 10 (s, v, mp)

8. Fördelning och val av skyddsform

Riksdagen avslår motionerna 2008/09: MJ26 yrkandena 3 och 4 samt 2008/09: MJ27 yrkande 14.

Reservation 11 (v)

Reservation 12 (mp)

9. Naturskyddsavtalens längd

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:MJ25 yrkande 5 och 2008/09: MJ27 yrkande 13.

Reservation 13 (s, v, mp)

10. Vissa ersättningsfrågor

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:Sk490 yrkande 2 och 2008/09: MJ27 yrkande 15.

Reservation 14 (mp)

11. Ersättning till statliga skogsägare

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:MJ26 yrkande 5 och 2008/09: MJ27 yrkandena 3 och 4.

Reservation 15 (v, mp)

12. Ökad naturhänsyn

Riksdagen avslår motion 2008/09:MJ27 yrkande 7.

Reservation 16 (mp)

13. Ett stärkt kommunalt och lokalt arbete

Riksdagen avslår motion 2008/09:MJ27 yrkandena 16 och 18.

Reservation 17 (mp)

14. Skäl till dispens inom biotopskyddsområde

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken såvitt avser 7 kap. 11 §. Därmed bifaller riksdagen proposition 2008/09:214 punkt 1 i denna del och avslår motion 2008/09:MJ25 yrkandena 1 i denna del och 6.

Reservation 18 (s)

15. Det s.k. toleransavdraget enligt miljöbalken

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken såvitt avser 31 kap. 6 §. Därmed bifaller riksdagen proposition 2008/09:214 punkt 1 i denna del och avslår motionerna 2008/09: MJ25 yrkande 1 i denna del och 2008/09:MJ27 yrkande 17.

Reservation 19 (mp)

16. Övriga förslag till ändring i miljöbalken

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken i den mån lagförslaget inte omfattas av vad utskottet föreslagit ovan. Därmed bifaller riksdagen proposition 2008/09:214 punkt 1 i denna del och avslår motion 2008/09:MJ25 yrkande 1 i denna del.

Reservation 20 (s)

17. Lagförslagen i övrigt

Riksdagen antar regeringens förslag till

- a) lag om ändring i lagen (1998:811) om införande av miljöbalken.
 - b) lag om ändring i skogsvårdslagen (1979:429).
- Därmed bifaller riksdagen proposition 2008/09:214 punkterna 2 och 3 samt avslår motion 2008/09:MJ25 yrkande 1 i denna del.

18. Resurser m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:MJ25 yrkande 3, 2008/09: MJ26 yrkande 2 och 2008/09:MJ27 yrkande 1.

Reservation 21 (s)

Reservation 22 (v)

Reservation 23 (mp)

Stockholm den 24 september 2009

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Anders Ygeman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anders Ygeman (s), Claes Västerteg (c), Ola Sundell (m), Bengt-Anders Johansson (m), Sofia Arkelsten (m), Bo Bernhardsson (s), Anita Brodén (fp), Jan-Olof Larsson (s), Irene Oskarsson (kd), Rune Wikström (m), Wiwi-Anne Johansson (v), Helén Pettersson i Umeå (s), Erik A Eriksson (c), Tina Ehn (mp), Staffan Appelros (m), Aleksander Gabelic (s) och Roland Bäckman (s).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens proposition 2008/09:214 Hållbart skydd av naturområden. I propositionen föreslår regeringen att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken, lag om ändring i lagen (1998:811) om införande av miljöbalken och lag om ändring i skogsvårdslagen (1979:429). Lagrådets synpunkter har beaktats i förslaget.

Med anledning av propositionen har tre följdmotioner väckts med sammanlagt 31 yrkanden. Utskottet behandlar även 2 motionsyrkanden om områdesskydd från den allmänna motionstiden 2007 respektive 2008. Motionsförslagen och regeringens förslag till riksdagsbeslut återfinns i *bilaga 1*. Regeringens lagförslag återfinns i *bilaga 2*.

Bakgrund

I regleringsbrev för 2006 fick Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen i uppdrag att analysera vilka ytterligare åtgärder som bör vidtas inom områdesskyddet med anledning av konventionen om biologisk mångfalds (CBD) arbetsprogram om skyddade områden och Organisationen för ekonomiskt samarbete och utvecklings (OECD) rekommendationer som berör områdesskydd. I uppdraget angavs att deltagandeprocesser bör ägas särskild uppmärksamhet. Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen redovisade uppdraget i juni 2007 i rapporten Naturskydd i ett internationellt perspektiv (rapport 5742). Rapporten har remissbehandlats.

I januari 2006 gav regeringen Statskontoret i uppdrag att utreda och ge förslag som underlättar uppfyllelsen av miljökvalitetsmålet *Levande skogar*. Enligt uppdraget skulle förslagen grundas på dels en utvärdering av befintliga naturvårdsinstrument, dels en utredning om på vilket sätt statens skogsmark kan bidra till målet. Statskontoret redovisade uppdraget i oktober 2007 i rapporten Skyddet av Levande skogar (rapport 2007:14). Rapporten har remissbehandlats.

Under 2007 gav regeringen Naturvårdsverket i uppdrag att utvärdera den lokala naturvårdssatsningens (Lona) bidrag till miljömålsuppfyllelsen samt effekter av en ökad delaktighet i naturvårdsarbetet. Uppdraget redovisades i form av fyra utvärderingsrapporter. Naturvårdsverket konstaterade att satsningen markant har ökat omfattningen av det lokala naturvårdsarbetet och att den bidragit kraftfullt till att genomföra natur- och friluftspolitiken. Under 2007 gav regeringen Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen i uppdrag att redovisa kompletterande metoder för skydd av skog. I maj 2008 redovisade Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen rapporten Komplette-

rande metoder vid skydd av värdefull natur (rapport 5838). I rapporten föreslogs bl.a. åtgärder i syfte att öka markägarens delaktighet i skyddsarbetet och ekonomiska förbättringar för markägaren. Rapporten har remissbehandlats.

I regleringsbrev för 2008 fick Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket i uppdrag att i samråd utveckla ett system för uppföljning och utvärdering av processen kring formellt skydd i syfte att rutinmässigt följa upp och återkommande utvärdera markägares och andra sakägares uppfattning om hur processen kring inventering, utpekande, förhandling och beslut om formellt skydd av skyddsvärd skog fungerar. Uppdraget redovisades i december 2008 (dnr M2008/4859/Na).

I regleringsbrev för 2008 fick Naturvårdsverket i uppdrag att lämna en bedömning av kostnaderna för skötsel av skyddade områden 2009 och 2010. Uppdraget redovisades i september 2008 (dnr M2008/3469/Na).

Frågan om ersättningsnivåer vid avsättning av mark för naturvårdsändamål har behandlats i Statskontorets rapport 2007:14 och Naturvårdsverkets och Skogsstyrelsens rapport 5838. Frågan har även behandlats av Utredningen om expropriationsersättning (dir. 2005:147, 2007:16, 2007:89 och 2008:8). Utredningen har gjort en översyn av ersättningsreglerna i expropriationslagen (1972:719) och tagit ställning till om det finns anledning att ändra dessa. I november 2008 överlämnade utredningen sitt slutbetänkande till Justitiedepartementet (Nya ersättningsbestämmelser i expropriationslagen, m.m., SOU 2008:99). I betänkandet har föreslagits bl.a. att bestämmelsen om toleransavdrag i 31 kap. 6 § miljöbalken upphävs. Rapporten har remissbehandlats.

I januari 2003 redovisade Naturvårdsverket rapporten Biotopskydd för vattenanknutna biotoper (rapport 5262). I rapporten presenterades förslag till författningsändringar som rör biotopskyddsområden. Verket föreslog att inte bara länsstyrelsen utan även kommunen bemyndigas att besluta om biotopskyddsområden enligt 7 § förordningen (1998:1252) om områdeskydd enligt miljöbalken m.m., dvs. beträffande sådana mark- och vattenområden som får beslutas i enskilda fall. Verket föreslog också att det införs en möjlighet att besluta om dispenser som rör biotopskyddsområden som beslutats i ett enskilt fall. Rapporten har remissbehandlats. Införande av en möjlighet att ge dispens i fråga om alla typer av biotopskyddsområden, dvs. inte enbart när sådana områden har inrättats genom generella föreskrifter utan även när ett område har inrättats genom ett beslut av en myndighet i det enskilda fallet, har även föreslagits av Skogsstyrelsen i en skrivelse i juni 2007 (dnr M2008/4896/R).

Regeringen beslutade den 29 april 2009 att inhämta Lagrådets yttrande över lagförslaget. Förslaget har justerats i enlighet med Lagrådets synpunkter.

I propositionen föreslås en ändring i lagen (1998:811) om införande av miljöbalken. Den paragraf som föreslås ändrad fick genom ett förbiseende inte den lydelse som var avsedd i regeringens förslag i propositionen Strand-

skyddet och utvecklingen av landsbygden (prop. 2008/09:119, bet. 2008/09: MJU13, rskr. 2008/09:227). Detta bör rättas till enligt den nu föreslagna ändringen. Lagrådets yttrande i den delen bedöms sakna betydelse eftersom frågan är av enkel beskaffenhet.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen redovisar regeringen åtgärder för att utveckla arbetet med skydd av naturområden i syfte att förbättra uppfyllelsen av miljökvalitetsmålen, bredda naturvårdsarbetet genom att bättre involvera markägare och andra lokala intressenter, stärka den lokala och kommunala naturvården samt arbetet med att sköta skyddade naturområden.

Regeringen inför genom Kometprogrammet en möjlighet för markägare att ta initiativ till formellt skydd av natur. Vidare framhålls att naturvårdsavtal ska få en ökad användning samtidigt som villkor och tillämpning ska ses över. Tillämpningen av områdesskydden ses över i syfte att förbättra arbetet och därmed uppfyllelsen av miljökvalitetsmålen, samtidigt som markägare kan få ett bättre erkännande för att de värnar värdefull natur på sin fastighet. Möjligheten att få ersättningsmark vid bildande av naturreservat ska öka. Myndigheternas arbete med formellt skydd av naturområden ska kvalitetssäkras och löpande följas upp.

Statens skyddsvärda skogar bör bevaras långsiktigt. I propositionen redovisas åtgärder som bidrar till att skogar med höga naturvärden som förvaltas av Statens fastighetsverk och Fortifikationsverket kan bevaras.

Regeringen föreslår att något toleransavdrag inte längre ska göras när man bestämmer ersättning enligt 31 kap. miljöbalken på grund av beslut om områdesskydd m.m. Motsvarande föreslås i fråga om ersättning enligt skogsvårdslagen (1979:429) på grund av beslut som rör avverkning i fjällnära skog.

Regeringen redovisar även en strategi för arbetet med långsiktigt skydd av skogar och bedömer att delmålet om formellt skydd av skogsmark ligger inom räckhåll till 2010.

Det lokala och kommunala naturvårdsarbetet stärks genom att programmet för lokal naturvård (Lona) återupptas. Slutligen föreslår regeringen ändringar i 7 kap. miljöbalken som innebär att en kommun får besluta om att bilda vissa typer av biotopskyddsområden och att dispens får ges även i fråga om biotopskyddsområden som har beslutats i särskilda fall. I propositionen anförs vidare att de skyddade naturområdena ska skötas så att natur- och kulturmiljövärdena bibehålls eller ökar, så att områdena i stor utsträckning görs tillgängliga för alla grupper av besökare och så att de utgör en resurs för bl.a. landsbygdsutveckling, turism och folkhälsa.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2010.

Utskottets överväganden

Miljökvalitetsmål m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden (s, v, mp) om en plan för att uppnå de miljökvalitetsmål som rör långsiktigt skydd av naturområden, framtida krav och sektorsansvaret med avseende på miljökvalitetsmålet *Levande skogar*, fördelningen mellan frivilliga avsättningar och formellt skydd samt behovet av en revidering av de regionala strategierna.

Jämför reservationerna 1 (s), 2 (v), 3 (mp) och 4 (v, mp).

Propositionen

I propositionen framhålls att skyddet av skogar med höga naturvärden i syfte att nå miljökvalitetsmålet *Levande skogar* är av fortsatt hög prioritet. Såväl den nationella som de regionala strategierna för formellt skydd av skog är utgångspunkten för arbetet med skydd av skogar med höga naturvärden. Regeringen anför att stora ansträngningar fortsatt bör göras av såväl staten som skogsägarna för att skyddsvärda skogar inte avverkas utan bevaras antingen som frivilliga avsättningar eller genom formellt skydd. Enligt regeringen ligger delmålet om formellt skydd av skogsmark inom räckhåll till 2010 genom bl.a. skyddet av delar av Sveaskogs mark, bevarande av statens skyddsvärda skogar samt pågående bevarandearbete för skyddsvärd natur kombinerat med de nya arbetssätt, dialog med markägare och förutsättningar för naturvårdsarbetet som redovisas i propositionen.

Regeringen anser vidare att den nationella strategin för värdefulla vattenmiljöer som tagits fram av Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet och Fiskeriverket är ett bra underlag i arbetet med att nå delmålet om skydd av natur- och kulturmiljöer i sötvatten. Bevarande av värdefulla sjöar och vattendrag bör samordnas med åtgärder inom vattenförvaltning och fiskeförvaltning. Regeringen framhåller att det behövs en översyn av befintliga skyddade naturområden där värdefulla sötvattensmiljöer ingår så att sötvattensmiljöernas värden tillvaratas.

Vidare anges att nätverket av skyddade marina områden bör utvidgas och uppfylla kraven på representativitet och ekologiska samband. Arbetet med att utveckla förvaltningsformer för bevarande och nyttjande av större värdefulla kust- och havsområden bör fortsätta. Regeringen anser också att skyddade områden där havsmiljöer ingår bör ses över så att marina naturvärden tillvaratas.

Regeringen bedömer att miljöåtgärderna inom landsbygdsprogrammet är det viktigaste verktyget för att bevara höga naturvärden i odlingslandskapet. Landsbygdsprogrammets ersättningar till bl.a. hävd av naturbetesmarker och slåtterängar är avgörande för skötseln av områden med skyddade odlingslandskap i naturreservat, kulturresevat och nationalparker. Odlingslandskap kan i särskilda fall vara aktuella att skydda som t.ex. naturreservat eller kulturresevat.

Enligt regeringen bör den nationella strategin för myllrande våtmarker och Naturvårdsverkets reviderade myrskyddsplan från 2007 ligga till grund för fortsatt arbete med bevarande av värdefulla våtmarker.

Vidare framhålls att de förbättringar som krävs när det gäller att beakta kulturmiljövårdens intressen i skyddade områden i fjällregionen successivt bör kunna ske genom ökade kunskaper och genom att samarbetsformerna inom naturvärden och kulturmiljövården utvecklas. Den pågående Laponia-processen om förvaltningen av världsarvet Laponia är en viktig del i strävan att finna de förvaltningsformer som på bästa sätt garanterar ett gott skydd, en hållbar utveckling och en tydlig samverkan med en god lokal medverkan. Enligt regeringen bör en sådan ny förvaltningsordning för Laponias del kunna träda i kraft senast under 2011. Erfarenheterna från Laponiaprocessen bör kunna tillämpas även vid förvaltningen av andra stora områden med många intressenter.

I propositionen framhålls också att den tätortsnära naturen har betydelse för friluftsliv, folkhälsa, biologisk mångfald, kulturmiljövården och regional tillväxt. Att tätortsnära naturområden värnas bidrar till uppfyllandet av flera miljö kvalitetsmål. Regeringen anser därför att länsstyrelserna i Stockholms, Västra Götalands och Skåne län tillsammans med kommuner och andra aktörer bör fortsätta genomförandet av de särskilda programmen för de mest värdefulla tätortsnära områdena för friluftsliv och naturvård. Naturvårdsverket bör göra en översyn av vilka områden som bedöms vara av riksintresse för friluftslivet, särskilt vad gäller de tre storstadsregionerna.

Vidare anförs att samverkan mellan naturvärden och kulturmiljövården bör utvecklas. Naturvårds- och kulturmiljövårderna bör tillvaratas i respektive sektors arbete med bevarande och vård av natur- och kulturmiljöer.

Motionerna

I motion 2008/09:MJ25 (s) yrkande 2 anförs att regeringen bör återkomma med en plan för att uppnå de miljö kvalitetsmål som rör långsiktigt skydd av naturområden då det nuvarande miljöarbetet går för långsamt framåt. Enligt motion 2008/09:MJ26 (v) yrkande 1 är delmålet till 2010 vad avser miljömålet *Levande skogar* bara ett steg på vägen och förslag för uppfyllelse av miljömålet till 2020 efterfrågas. I motion 2008/09:MJ27 (mp) yrkande 5 anförs att fördelningen mellan frivilliga avsättningar och formellt skydd bör ändras för att målet om en ökning av skyddade arealer med 900 000 hektar jämfört med 1998 ska kunna nås. Vidare krävs att de

regionala strategierna revideras för att uppnå intentionerna i det delmål vad avser miljömålet *Levande skogar* som antagits av riksdagen och för att undvika en regional snedfördelning (yrkande 6). Slutligen anförs i motion 2007/08: MJ234 (v) yrkande 2 att sektorsansvaret för miljö kvalitetsmålet *Levande skogar* bör klarläggas mot bakgrund av att Skogsstyrelsen inte förfogar över det viktiga skyddsinstrumentet naturreservat.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att flera miljö kvalitetsmål berör skydd av naturområden och att konkreta mål för skydd av olika naturmiljöer anges i flera delmål. Inom miljö kvalitetsmålen *Levande skogar*, *Hav i balans samt levande kust och skärgård*, *Levande sjöar och vattendrag* och *Myllrande våtmarker* finns konkreta delmål för skydd av naturområden. Andra miljö kvalitetsmål som på olika sätt berörs av skydd av naturområden är *Ett rikt odlingslandskap*, *Storslagen fjällmiljö*, *God bebyggd miljö* och *Ett rikt växt- och djurliv*. Miljömålsrådet lämnade 2008 en fördjupad utvärdering av miljö kvalitetsmålen och de delmål som hör till dessa till regeringen (Miljömålen – nu är det bråttom). Inför utvärderingen hade berörda myndigheter utarbetat ett underlag som analyserades av Miljömålsrådet. Den fördjupade utvärderingen har remissbehandlats och utgör ett underlag för regeringens kommande miljö målsproposition. Regeringen beslutade i juli 2008 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att se över och föreslå förändringar i miljö målsystemets struktur och organisation (dir. 2008:95). Uppdraget ska slutredovisas senast den 30 september 2009.

För miljö kvalitetsmålet *Levande skogar* gäller tre delmål enligt 2005 års miljö målsproposition (prop. 2004/05:150, bet. 2005/06: MJU3, rskr. 2005/06: 48, 49). Delmål 1 avser långsiktigt skydd av skogsmark. Utskottet ansluter sig till regeringens bedömning att förutsättningarna att nå delmålet om långsiktigt skydd av skogsmark har förbättrats med beaktande av överenskommelsen om naturreservat som ingåtts för delar av Sveaskogs markinnehav 2008. Länsstyrelserna genomför ett betydande arbete med att bilda naturreservat på Sveaskogs marker. Närmare 160 000 hektar eller 40 % återstår för att delmålet om formellt skydd av skogsmark ska kunna uppnås till 2010. Regeringen redovisar i propositionen åtgärder som påtagligt förbättrar måluppfyllelsen och ökar takten i skyddet av skogar. I likhet med regeringen bedömer utskottet att pågående arbete med områdesskydd och naturvårdsavtal med de nya verktyg, arbetssätt och ändrade ersättningsbestämmelser som föreslås i propositionen kommer att innebära skydd av ytterligare 25 000 till 30 000 hektar skyddsvärd skogsmark under 2009 och 2010. Skydd av statens utpekade värdefulla skogar på mark som förvaltas av Statens fastighetsverk och Fortifikationsverket bedöms innebära att ytterligare 50 000 hektar värdefulla skogar nedanför gränsen för fjällnära skog kan bidra till uppfyllelsen av delmålet. De stora skogsbolagen och Svenska kyrkan äger sammantaget omkring en fjärdedel av Sveriges

skogsmarksareal. Som framhålls i propositionen finns det på de stora skogsägarnas mark betydande skyddsvärda skogsarealer som bör få ett formellt skydd. Det rör sig om i storleksordningen 80 000 hektar produktiv skogsmark. Sveaskog är Sveriges största skogsägare. Utskottet ansluter sig till regeringens bedömning att dessa åtgärder sammantaget innebär att delmålet om långsiktigt formellt skydd av skog är inom räckhåll till 2010. Vad avser Skogsstyrelsens bedömning om vad som krävs för 2020 har utskottet från Miljödepartementet inhämtat att regeringen kommer att ta ställning till den bedömningen i den kommande propositionen om miljömålen.

Vad avser fördelningen mellan frivilliga avsättningar och formellt skydd noterar utskottet att de frivilliga avsättningarna är fortsatt avgörande för att delmålet om långsiktigt skydd av skog ska nås. Skogsstyrelsen redovisade våren 2008 en utvärdering av de frivilliga avsättningarna inom delmålet om långsiktigt skydd av skogsmark (Skogsstyrelsens meddelande 3:2008, Skogsbrukets frivilliga avsättningar). Enligt Skogsstyrelsens bedömning kan målet om skogssektorns frivilliga avsättningar vara nått. Med anledning av Skogsstyrelsens utvärdering, som nämnts ovan, bedömer regeringen att markägarnas frivilliga avsättningar av skogsmark är av den omfattningen att målet om det frivilliga skyddet bör kunna vara uppfyllt till 2010. Naturvårdsverkets överenskommelse med Sveaskog 2008 som nämnts ovan har dock inneburit att arealer som tidigare redovisats som frivilliga avsättningar nu räknas som formellt skyddade, vilket inte har beaktats i Skogsstyrelsens utvärdering. Utskottet välkomnar därför regeringens avsikt att återkomma till riksdagen i frågan om framtida miljö kvalitetsmål och delmål som rör skogar. Utskottet har från Miljödepartementet inhämtat att regeringen även kommer att ta ställning till behovet av revidering av målen med avseende på fördelningen mellan frivilliga avsättningar och formellt skydd i den kommande propositionen om miljömålen.

Beträffande frågan om behovet av en revidering av de regionala strategierna för att uppnå intentionerna i det delmål vad avser miljömålet *Levande skogar* som antagits av riksdagen och för att undvika en regional snedfördelning konstaterar utskottet inledningsvis att Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen 2005 fastställde en nationell strategi för formellt skydd av skog som gäller delmålet om långsiktigt skydd av skogsmark. I strategin anges hur mycket skogsmark som avses skyddas i varje län inom delmålet för skydd av skog, baserat på en analys av länens olika förutsättningar när det gäller bl.a. naturvärden. I samtliga län har Skogsstyrelsen och länsstyrelserna gemensamt beslutat om regionala strategier för skydd av skogar, där den nationella skogsstrategin fått en regional anpassning. Utskottet delar regeringens uppfattning att de nationella och regionala strategier för skydd av skog som myndigheterna har tagit fram också i fortsättningen är en bra utgångspunkt för arbetet med skydd av värdefulla skogar. Utskottet konstaterar dock att de åtgärder som regeringen föreslår i propositionen leder till att strategierna behöver ses över för det fortsatta arbetet fram till 2010. Utskottet har från Jordbruksdepartementet inhämtat att den geografiska för-

delningen beaktades vid fastställandet av andelen formellt skydd och att regeringen då den tar ställning till behovet av en revidering av miljömålen även kommer att väga in de geografiska behoven.

När det gäller frågan om sektorsansvaret för miljö kvalitetsmålet *Levande skogar* noterar utskottet att det särskilda sektorsansvaret utvecklades i 2005 års miljömålsproposition (prop. 2004/05:150, bet. 2005/06: MJU3, rskr. 2005/06:48, 49). Regeringen pekade ut 18 myndigheter som bör ha ett ansvar för att verka för att alla relevanta miljö kvalitetsmål uppnås inom sin respektive sektor. I det särskilda sektorsansvaret för miljömålsarbetet ingår att genomföra åtgärder för att myndigheten och aktörerna inom sektorn ska integrera miljöfrågorna i sin verksamhet så att sektorns negativa miljöpåverkan kan minskas och den positiva miljöpåverkan förstärkas och därmed bidra till att uppnå miljö kvalitetsmålen som en del i hållbar utveckling. Vad avser skyddsinstrumenten anförts bl.a. följande i propositionen. Naturreservat är den till ytan mest utbredda skyddsformen för långsiktigt bevarande av större, värdefulla naturområden. Enligt 7 kap. 4 § miljöbalken får naturreservat bildas i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behovet av områden för friluftslivet. Även kulturpräglade miljöer kan enligt praxis skyddas inom ett naturreservat liksom naturvärden kan bevaras i ett kulturreservat. Såväl länsstyrelsen som kommunen kan bilda naturreservat. Skogsstyrelsen ansvarar för biotopskydd i skogsmark och arbetar med naturvårdsavtal. Biotopskyddsområden i skogsmark har de senaste tio åren blivit den till antalet vanligaste skyddsformen. Biotopskydden är en relativt enkel skyddsform som inte kräver föreskrifter eller skötselplan. Skyddsformen har blivit ett viktigt verktyg i arbetet med miljö kvalitetsmålet *Levande skogar*. Många nyckelbiotoper (skogar med höga naturvärden) får skydd som biotopskyddsområden. Ersättningsreglerna är samma som gäller för naturreservat. Flertalet naturvårdsavtal har hittills tecknats av Skogsstyrelsen för bevarande av värdefulla skogsmiljöer inom miljö kvalitetsmålet *Levande skogar*. Utskottet har från Jordbruksdepartementet inhämtat att skälet till varför ansvaret för instrumenten ser ut som det gör är att ett naturreservat ofta avser större områden som består av många olika naturtyper, således inte bara skog. Ett biotopskyddsområde är däremot mindre och lättare att avgränsa, varför Skogsstyrelsen är den myndighet som fattar beslut om biotopskydd i skogsmark. Rent generellt kommer emellertid sektorsansvaret för de olika miljömålen indirekt att beaktas då regeringen tar ställning till behovet av en revidering av miljömålen i samband med den kommande propositionen om miljömålen.

I avvaktan på resultatet av det arbete som pågår föreslår utskottet att motionerna 2008/09: MJ25 (s) yrkande 2, 2008/09: MJ26 yrkande 1, 2008/09: MJ27 (mp) yrkandena 5 och 6 och 2007/08: MJ234 (v) yrkande 2 lämnas utan åtgärd.

Skogsbruk m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden (v, mp) om åtgärder för att stoppa avverkning med särskilt höga skyddsvärden, kontinuitets-skogsbruk, målklasser för frivilliga avsättningar, offentliggörande av frivilliga avsättningar och om åtgärder mot brott mot reglerna till skydd för miljö- och kulturvärden inom skogsbruket.

Jämför reservationerna 5 (v), 6 (mp), 7 (s, v, mp) och 8 (mp).

Motionerna

Enligt motion 2008/09:MJ27 (mp) yrkande 8 bör regeringen ge myndigheterna i uppdrag att skyndsamt ta fram förslag till åtgärder för att stoppa avverkningen av skogar med särskilt höga skyddsvärden. Enligt samma motion bör regeringen även återkomma med förslag på hur man kan öka kontinuitetsskogsbruk genom t.ex. utbildning, rådgivning och ytterligare forskning (yrkande 9). I motionen framhålls även att det råder osäkerhet om de frivilliga avsättningarnas kvalitet. Enligt yrkande 2 bör därför de frivilliga avsättningarna redovisas och offentliggöras för att få räknas in i miljömålet *Levande skogar*. I samma motion anförs också att myndigheterna måste ingripa med större kraft mot brott mot reglerna till skydd för miljö- och kulturvärden i landskapet i samband med skogsbruk (yrkande 19). Enligt motion 2008/09:MJ26 (v) yrkande 6 föreslås att de frivilliga avsättningar som räknas in i miljömålet *Levande skogar* ska ha målklass NO (natur orörd) eller NS (natur skötsel) eller motsvarande för att se till att de mest värdefulla skogarna blir skyddade.

Utskottets ställningstagande

Enligt Miljömålsrådet avverkas skogar med mycket höga naturvärden alltför jämt. Avverkning av naturskogsliknande skogsbestånd är enligt Miljömålsrådet den enskilda åtgärd som bedöms hota flest arter. Utskottet anser dock i likhet med vad som anförs i propositionen att måluppfyllelsen har förbättrats genom nyligen genomförda åtgärder. Detta är ett arbete som fortsätter. Under 2008 har Sveaskog och Naturvårdsverket träffat en överenskommelse om att ca 70 000 hektar skyddsvärd produktiv skogsmark på Sveaskogs markinnehav ska avsättas som naturreservat utan ersättning från staten. Naturvårdsverkets anslag för ersättningar till markägare kan därmed i högre utsträckning användas för överenskommelser med privata markägare. Sammantaget har 96 000 hektar produktiv skogsmark skyddats formellt åren 2007–2008. Som tidigare nämnts fastställde Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen 2005 en nationell strategi för formellt skydd av skog som gäller delmålet om långsiktigt skydd av skogsmark. Strategin innehåller bl.a. en prioriteringsmodell för vilka värdekärnor (skyddsvärda områ-

den) som bör skyddas som naturreservat, biotopskyddsområden och naturvårdsavtal. I samtliga län har Skogsstyrelsen och länsstyrelserna gemensamt beslutat om regionala strategier för skydd av skogar, där den nationella skogsstrategin fått en regional anpassning. I de regionala strategierna anges s.k. värdestrakter, vilket är landskapsavsnitt med särskilt höga ekologiska bevarandevärden. Värdestrakter har en högre täthet av skyddsvärda skogar av betydelse för den biologiska mångfalden än omgivande landskap. Genom att prioritera skydd inom värdestrakterna ges en större möjlighet till spridning av arterna mellan de olika värdekärnorna. Såväl de nationella som regionala skogsstrategierna har tagits fram i samverkan med skogsnäringen, markägare, naturvårdsorganisationer och andra berörda aktörer. Kunskapsläget om värdefulla skogar är relativt gott, bl.a. genom Skogsstyrelsens och större skogsägares nyckelbiotopsinventeringar samt de särskilda inventeringar av statliga skogar som Naturvårdsverket och länsstyrelserna genomfört. Utskottet noterar att det emellertid fortfarande finns värdefulla skogar som inte har uppmärksammats i inventeringarna. Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen har under 2009 utvärderat det hittillsvarande arbetet enligt den nationella strategin för formellt skydd av skog (Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen, Kontrollstation, Utvärdering av Nationell strategi för formellt skydd av skog, 2009). I utvärderingen konstateras att strategin i huvudsak har ett brett stöd. Strategin har implementerats i hög grad i det regionala arbetet, urvalet av områden som skyddas har förbättrats liksom samverkan mellan myndigheterna och dialogen med markägarna. Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen bedömer att medelstilldelningen är en begränsning för att nå delmålet om formellt skydd av skog. I rapporten redovisas också data som visar att nyckelbiotoper avverkas i ökande omfattning. Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen redovisade i maj 2008 det s.k. Kometuppdraget (Naturvårdsverkets och Skogsstyrelsens rapport 5838, Kompletterande metoder vid skydd av värdefulla skogar). I rapporten föreslås utveckling av kompletterande metoder vid skydd av skog genom tillvaratagande av erfarenheter från Finlands s.k. Metsoprogram – Skydd och värden i skogslandskapets biodiversitet. Statskontoret har utvärderat hur effektiva befintliga naturvårdsinstrument är för att nå miljö kvalitetsmålet och lämnat förslag till hur arbetet kan utvecklas (Statskontorets rapport 2007:14, Skyddet av Levande skogar). Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen har också redovisat förslag till åtgärder om utveckling av naturvårdsarbetet med anledning av konventionen om biologisk mångfalds (CBD) arbetsprogram om skyddade områden och de rekommendationer som OECD gav om skydd av naturområden vid sin granskning av Sveriges miljöpolitik (Naturvårdsverkets och Skogsstyrelsens rapport 5742, Naturskydd i ett internationellt perspektiv, 2007). Utskottet konstaterar att flera av förslagen i propositionen bygger på dessa tre rapporter och bedömer i likhet med regeringen att förslagen får en positiv inverkan på målpuppfyllnelsen för flera miljö kvalitetsmål och naturvårdsarbetet i stort. Inom landsbygdsprogrammet för perioden 2007–2013 finns åtgärder för att

stärka skogens biologiska mångfald, dels i form av ersättning för skötselinsatser, dels i form av kompetensutveckling av och information till skogsägare. Utskottet konstaterar att dessa åtgärder är nya i programmet och att det än så länge är för tidigt att utvärdera åtgärdernas effekter. I likhet med vad som anförs i propositionen anser utskottet att det är bekymmersamt att skyddsvärda skogar fortfarande avverkas. Såväl det allmänna som skogsägarna måste göra stora ansträngningar för att skyddsvärda skogar inte påverkas negativt. Med skyddsvärda skogar menas t.ex. nyckelbiotoper. Det bör gå att finna flera lösningar för att trygga naturvärdena, antingen genom frivilliga åtaganden, i avtalsform eller genom områdesskydd, med de olika nya verktyg och arbetssätt inom naturvärden som föreslås i propositionen. Utskottet anser i likhet med vad som anförs i propositionen att de nationella och regionala strategier för skydd av skog som myndigheterna har tagit fram också i fortsättningen är en bra utgångspunkt för arbetet med skydd av värdefulla skogar. Utskottet konstaterar dock som tidigare anförts att de åtgärder som regeringen föreslår i propositionen leder till att strategierna behöver ses över för det fortsatta arbetet fram till 2010.

När det gäller kravet på att frivilliga avsättningar bör redovisas och offentliggöras, konstaterar utskottet att en utvärdering av de frivilliga avsättningarna inom delmålet om långsiktigt skydd av skogsmark redovisades våren 2008 (Skogsstyrelsens meddelande 3:2008, Skogsbrukets frivilliga avsättningar). Kunskapen om de frivilliga avsättningarna är emellertid inte fullständig och utvärderingen har därmed vissa osäkerheter. De frivilliga avsättningarna kan vara av skiftande slag. Markägaren har en frihet att välja vilka delar av marken som skyddas och skyddet kan variera såväl över tiden som geografiskt. Utskottet har från Jordbruksdepartementet inhämtat att det regelbundet sker uppföljningar av de frivilliga avsättningarna genom enkäter och stickprov, men att systemet bygger på frivillighet. Från Skogsstyrelsen har utskottet inhämtat följande. Kvaliteten på de frivilliga avsättningarna påverkas av flera faktorer, t.ex. markägarnas och deras anlidade organisationers kunskap om vilka områden som utgör tillräckligt höga natur- och kulturvärden samt sociala värden för att räknas in i miljömålet. Samtidigt har vissa arealer som avsatts frivilligt så höga värden att de har utsetts eller kan komma att utses till formellt skydd. Det senare medför risk för kvalitetssänkning totalt sett för de frivilliga avsättningarna. Mark som i sig inte håller tillräckligt höga värden kan ibland ändå vara av intresse för frivilliga avsättningar då de kan bidra till att fylla behovet av mark för restaurering och till att bilda ett nätverk av skog som kan förbättra organismernas möjligheter att sprida sig till nya områden. Viss skog kan också ha ett landskapsekologiskt värde och vara av internationellt utpekad intresse. Skogsägarnas incitament att bevara även denna typ av mark bör bevaras. Skogsstyrelsen ger information, stöd och råd till markägarna för att förbättra möjligheten att nå det av riksdagen antagna målet för frivilliga avsättningar, och Skogsstyrelsen ansvarar också för att följa upp och utvärdera om riksdagens mål är uppfyllt. Vidare förs en dialog med

skogsbruket för ökad transparens avseende de frivilliga avsättningarna för att samla uppgifter till grund för uppföljning och utvärdering. Ett sätt för Skogsstyrelsen att rent konkret medverka till en förbättrad kvalitet i de frivilliga avsättningarna är att på markägarnas uppdrag fortsätta upprätta s.k. gröna skogsbruksplaner där bl.a. mark väljs ut för frivilliga avsättningar. Effektiv rådgivning genom utbildning av entreprenörer och andra nyckelgrupper inom skogsbruket kan sannolikt också bidra. Skogsstyrelsen har under det senaste året utvecklat metodiken för uppföljningen, och en ny uppföljning påbörjas under hösten 2009, vilket kan komma att påverka den tidigare bedömningen av måluppfyllelsen. Skogsstyrelsen anser att ett offentliggörande av de frivilliga avsättningarna skulle kunna minska incitamenten hos markägarna att avsätta mark och därmed motverka möjligheten att nå målet, varför det endast bör ske om markägaren accepterar det, men poängterar också att en acceptans av en transparent redovisning av arealerna till Skogsstyrelsen bör eftersträvas för att möjliggöra en adekvat uppföljning och utvärdering.

Vad avser kravet på målklasserna NO (natur orörd) och NS (natur skötsel) för frivilliga avsättningar noterar utskottet att denna fråga nyligen har behandlats i miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2007/08:MJU18. Utskottet har även från Jordbruksdepartementet inhämtat att en klassificering av ett område som NO eller NS inte säger mycket om kvaliteten på området. Exempelvis behöver ett område som klassificeras som NS inte ha några större naturvärden inledningsvis. I och med att det är fastighetsägaren som själv klassificerar sina områden inom sin fastighet mot bakgrund av de prioriteringar som fastighetsägaren anser lämpliga ger detta system inte möjlighet att kvalitetsbedöma områden inom olika fastigheter, och det lämpar sig därför inte heller för att bedöma skyddsvärden. Det kan emellertid tilläggas att de nämnda målklasserna ofta redan används i praktiken av fastighetsägarna.

När det gäller yrkandet om kontinuitetsskogsbruk noterar utskottet att även denna fråga har behandlats i miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2007/08:MJU18. Utskottet har från Jordbruksdepartementet och Skogsstyrelsen inhämtat att arbete pågår när det gäller utbildning, rådgivning och forskning om kontinuitetsskogsbruk. I Skogsvårdsorganisationens utvärdering av skogspolitikens effekter 2001 (SUS) konstateras att användningen av andra skogsbrukssätt än trakthyggesbruk inte ökat nämnvärt. I samma utvärdering konstateras också att slutavverkningen i trakthyggesbruk är den åtgärd som mer än alla andra påverkar biologisk mångfald i skogen. Man konstaterar också att kunskapen om lämpliga skogsskötselmetoder för kontinuitetsskogar är begränsad och att forskning bör initieras för att utveckla sådana skötselmetoder. Mot bakgrund av detta betonade regeringen i sin skrivelse till riksdagen (skr. 2003/04:39) behovet av alternativ till trakthyggesbruk och utvecklande av skötselmodeller för kontinuitetsskogar. Under 2005–2007 genomfördes den första fasen av projektet Kontinuitetsskogar och hyggesfritt skogsbruk. I slutrapporten (Meddelande

1/2008, Skogsstyrelsen) redovisas de resultat projektet hittills har kommit fram till och förslag ges till fortsatta insatser. I regeringens regleringsbrev för 2008 anvisades medel för att fortsätta att utveckla och analysera metoder för hyggesfritt skogsbruk utifrån ekonomiska, ekologiska, kulturella och sociala aspekter. Därmed inleddes projektfas 2 som sträcker sig över åren 2008–2010, med en budget på 3 miljoner kronor årligen. Enligt projektdirektivet är Skogsstyrelsens förväntningar på det fortsatta projektet under perioden 2008–2010 att det på ett aktivt sätt ska främja kunskapsutvecklingen inom området kontinuitetsskog och hyggesfritt skogsbruk. Det ska också stödja framtagandet av riktlinjer och rekommendationer för Skogsstyrelsens arbete med frågan, liksom utformandet av utbildningsmaterial.

Beträffande den generella hänsynen i skogsbruket konstaterar utskottet att denna fråga också behandlades i miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2007/08:MJU18. Utskottet har från Jordbruksdepartementet och Skogsstyrelsen inhämtat att ett av de arbeten som vidtagits på området är en översyn av de kriterier som används vid bedömningen av naturvårdshänsyn. Dessa kriterier har framför allt varit dåligt förankrade i skogsindustrin. Skogsstyrelsen arbetar fortlöpande med att utveckla bättre metoder och information. Vid produktionsrådgivning har Skogsstyrelsen i uppdrag att balansera produktionsmål och miljömål. Åtgärder för generell hänsyn ingår således i den rådgivning som ges. Skogsstyrelsen har nyligen tagit fram en strategi för miljöhänsyn vid skogliga åtgärder samt genomfört kalibreringsövningar för den egna fältpersonalen. Vidare har en strategi för kulturmiljöhänsyn vid skogliga åtgärder tagits fram samt en policy för arbetet med sociala värden. Det kan även nämnas att Skogsstyrelsen inom det uppdrag som gavs 2008 för att bättre tillvarata vattendrags- och markintressen kommer att analysera behovet av och lämna förslag på förändringar av lagar och andra styrmedel, bl.a. avseende hänsynsparagrafen 30 § i skogsvårdslagen.

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att motionerna 2008/09: MJ27 (mp) yrkandena 2, 8, 9 och 19 och 2008/09: MJ26 yrkande 6 lämnas utan åtgärd.

Initiativ till formellt skydd och regional samverkan

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden (s, mp) om villkor för att markägare ska få initiera formellt skydd, utökad rätt för andra än markägare att ta initiativ till formellt skydd och om nyttan av nya samrådsgrupper.

Jämför reservationerna 9 (mp) och 10 (s, v, mp).

Propositionen

Regeringen framhåller att ett tillvaratagande av engagemanget hos markägare, brukare och andra aktörer är avgörande för att de miljökvalitetsmål som rör biologisk mångfald och långsiktigt skydd av naturområden ska kunna nås. Frivilliga åtgärder ska även fortsättningsvis ha stor betydelse parallellt med formellt skydd av naturområden. Vidare anförs att det är av stor betydelse att skapa drivkrafter för markägare att själva ta initiativ till bevarande av natur, både frivilligt och i form av formellt skydd. Markägare som värnar höga naturvärden på sin mark ska få uppskattning från samhället. De ska även kunna få ersättning när naturvårdsintressen innebär väsentliga intrång i deras möjligheter att bruka sin fastighet. Utbildningsinsatser och information till markägare, brukare och andra intressenter i naturvårdsarbetet har stor betydelse.

I propositionen föreslås att myndigheterna ska fortsätta att utveckla sina arbetssätt i syfte att öka markägarnas delaktighet och deltagande i naturvårdsarbetet, bl.a. bör det pågående utbildningsprogrammet för naturvårdsmyndigheterna, Dialog för naturvärden, utvecklas och breddas.

Vidare föreslås att ett samverkansprogram som innebär att markägare kan ta initiativ till bevarandeåtgärder införs för skydd av natur, särskilt skogar med höga naturvärden. Programmet initieras i fem områden med början 2010.

För att öka samverkan mellan olika aktörer och förbättra det regionala naturvårdsarbetet föreslås också att samrådsgrupper för naturvård skapas i varje län. Samrådsgrupperna ska vara ett forum för dialog och utbyte av information om pågående naturvårdsarbete, särskilt när det gäller skydd av naturområden.

Motionerna

I motion 2008/09:MJ27 (mp) yrkande 10 anförs att markägaren bör ha dokumenterat och redovisat eventuella frivilliga avsättningar för att få initiera formellt skydd. Enligt samma motion bör även andra intressenter, som den ideella miljövården eller andra berörda näringar, i utökad utsträckning kunna ta initiativ till formellt skydd (yrkande 11). I motionerna 2008/09: MJ25 (s) yrkande 4 och 2008/09: MJ27 (mp) yrkande 12 ifrågasätts nyttan med att inrätta de nya samrådsgrupperna då befintliga nätverk finns som skulle kunna användas och utvecklas i stället.

Utskottets ställningstagande

I likhet med regeringen anser utskottet att nuvarande arbetssätt och instrument för skydd av natur behöver kompletteras. För att få ett större deltagande i arbetet och för att öka möjligheterna att nå miljökvalitetsmålen behöver markägarnas kompetens och intresse tillvaratas i högre utsträckning. Utskottet noterar att man i Finland inom ramen för Metsoprogram-

met på försök har använt sig av ett arbetssätt för skydd av skogar som innebär att initiativet till en eventuell skyddsåtgärd i första hand ligger hos markägaren. Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen har bedömt att ett liknande arbetssätt bör prövas i Sverige. Utskottet ansluter sig till den bedömningen och välkomnar regeringens initiativ att införa ett arbetssätt där markägarna genom information från myndigheterna ska få olika alternativ och kunna överväga olika modeller för skydd av sin värdefulla skog utifrån de förutsättningar som bedöms bäst av den enskilde markägaren. Utskottet noterar vidare att regeringen avser att uppdra åt Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen och några länsstyrelser att påbörja ett sådant arbetssätt för skyddet av skogar och att det bör inledas 2010 under benämningen Komet i fem större geografiska områden, t.ex. län eller delar av län. I dessa områden ska arbetet bedrivas under en femårsperiod. I likhet med regeringen anser utskottet att arbetet bör utvärderas kontinuerligt och att ett ställningstagande om en utbyggnad av programmet bör kunna tas efter halva tiden. Utskottet ansluter sig även till regeringens förslag att man i programmet bör ha ett arbetssätt som liknar den finländska modellen, men anpassat efter svenska förutsättningar. I Sverige är exempelvis kunskapen om vilka naturvärden som finns i skogarna förhållandevis god jämfört med situationen i Finland vid starten av Metsoprogrammet. Ett skäl till detta är nyckelbiotopsinventeringen och andra naturvärdesinventeringar som har genomförts i Sverige. Vidare ansluter sig utskottet till regeringens uppfattning att riktlinjer för programmet bör tas fram under 2009 av Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen efter samråd med länsstyrelserna och att andra myndigheter, markägar- och miljöorganisationer samt andra berörda aktörer bör ges möjlighet att medverka i utformningen av programmet. Utskottet noterar att programmet ska innehålla intensifierad och riktad information och marknadsföring till markägare i syfte att dessa ska ges större möjligheter att ta initiativ till skydd av områden. Programmet riktar sig i huvudsak till privata, enskilda markägare. Informationen från myndigheterna ska innehålla uppgifter om vilka naturvärden som är prioriterade för skydd i olika områden, vilka skyddsinstrument som kan vara aktuella och vilka principer som gäller för ekonomisk ersättning. De skyddsformer som står till buds är områdesskydd enligt miljöbalken (naturreservat, biotopskyddsområde) eller naturvårdsavtal. Markägaren kan också välja att göra en frivillig avsättning utan ersättning. I de fall ett värdefullt skogsområde berör flera markägare är det positivt om dessa kan samordna sina intressen där så är möjligt. Som framförs i propositionen är det viktigt att poängtera att det också i fortsättningen är förekomsten av höga naturvärden som avgör om statliga medel ska satsas i ett område. De statliga resurserna ska satsas där de högsta naturvärdena finns, och urvalet av områden för skydd som medför ekonomisk ersättning ska grunda sig på de strategier för skydd av skogar eller andra naturtyper som finns såväl natio-

nellt som regionalt. Utskottet delar regeringens uppfattning att programmet inledningsvis bör fokusera på skydd av skogar, men noterar att det på sikt också ska kunna omfatta andra naturtyper.

Vad avser andra intressenters möjligheter att i utökad utsträckning kunna ta initiativ till formellt skydd konstaterar utskottet att det svenska naturvårdsarbetet bygger på en modell där många aktörer samverkar för att miljö kvalitetsmålen ska kunna nås. Stat och kommun är självfallet viktiga aktörer, men också markägare, brukare, företag, enskilda och organisationer är avgörande för att miljöarbetet sammantaget ska få genomslag. Modellen innebär att skydd av natur i delar av landskapet tillsammans med en utvecklad naturvårdshänsyn av berörda samhällssektorer i övriga delar av landskapet sammantaget bidrar till att uppnå miljö kvalitetsmålen. I likhet med vad som anfördes i skrivelsen En samlad naturvårdspolitik (skr. 2001/02:173) anser utskottet att det är nödvändigt att naturvården fortsätter att utveckla arbetssätt som svarar mot behoven av lokal delaktighet och förankring. Utskottet delar regeringens uppfattning att markägaren har en central roll i naturvårdsarbetet och att dennes roll och deltagande är avgörande för att uppnå *Levande skogar* och andra miljö kvalitetsmål. Som framförs i propositionen bör det emellertid betonas att lokal delaktighet i naturvården inte bara riktar sig mot markägarna. Den innebär också att andra intressenter involveras i naturvården, exempelvis lokalt förenings- och näringsliv eller intresserad allmänhet. I likhet med regeringen är utskottet angeläget om att länsstyrelserna i bred förankring utvecklar det regionala arbetet för att nå miljö kvalitetsmålen. I regleringsbrevet för 2009 fick länsstyrelserna i uppdrag att påbörja arbetet med regionala landskapsstrategier med utgångspunkt i Naturvårdsverkets vägledning. Syftet med landskapsstrategierna är att se helheten för biologisk mångfald, kulturmiljö värden, friluftsliv och ett hållbart nyttjande. Kunskapen om värdena ska ökas såväl hos dem som verkar i det berörda landskapet som hos myndigheterna. Bevarandeinsatser ska kompletteras med utveckling och planering för ett hållbart nyttjande av biologiska resurser och biologisk mångfald utifrån en helhetssyn på landskapet. Ett viktigt syfte är också att utveckla ett arbetssätt som senare kan ingå i myndigheternas ordinarie verksamhet och samtidigt stärka kompetensen. Arbetssättet innebär att en gemensam kontinuerlig dialog leder fram till ömsesidig tillit, öppenhet och respekt och att det är tydligt att processen är transparent och möjlig att påverka. Det ska leda till ökad kunskap och samsyn om förvaltning av värdena i landskapet, vilket i sin tur kan resultera i mål och åtgärder för att uppnå ett hållbart nyttjande. Många aktörer kan vara berörda förutom myndigheterna. Utskottet anser i likhet med regeringen att markägare genom äganderätten har en särställning. Andra aktörer kan vara brukare, föreningar, lokalt näringsliv eller privatpersoner. Som anfördes i propositionen kan landskapsstrategierna också utgöra ett värdefullt underlag för olika typer av åtgärder och planer som t.ex. översikts- och detaljplaner, bildande av naturreservat, kulturresevat eller upprättande av naturvårdsavtal, skötselåtgärder

eller genomförande av åtgärder inom åtgärdsprogram för hotade arter, vattenmyndigheternas åtgärdsprogram eller åtgärder för att förebygga t.ex. översvämningar och ras.

Vad gäller yrkanden om att utnyttja befintliga nätverk för samråd och tveksamheten inför de nya samrådsgrupperna vill utskottet i likhet med regeringen poängtera att samverkan mellan olika aktörer inom naturvården är avgörande för ett framgångsrikt arbete. Ett öppet informationsutbyte och möjlighet till diskussion bör fortlöpande finnas. Utskottet ansluter sig till regeringens bedömning att samrådsgrupper för naturvård bör initieras på regional nivå, där merparten av arbetet med genomförande av naturvårdspolitik sker. Detta hindrar inte att mera lokala samverkansgrupper enligt Naturvårdsverkets och Skogsstyrelsens förslag också kan bildas, t.ex. i områden där Kometprogrammet inleds. Här finns också beröringspunkter med arbetsformerna inom de regionala landskapsstrategierna och samverkansplanerna i marina miljöer. Utskottet noterar att syftet med samrådsgruppen för naturvård i första hand är att behandla frågor som rör bevarande av natur, såsom arbetet med naturreservat, biotopskyddsområden, naturvårdsavtal och regionala landskapsstrategier. Angränsande frågor kan också behandlas, t.ex. skötsel av skyddade områden, arbete med åtgärdsprogram för hotade arter och planering av naturinventeringar. I likhet med regeringen anser utskottet att naturvårdsarbetet inom alla relevanta miljö kvalitetsmål bör behandlas i samrådsgruppen. Gruppen bör således fungera som en ständig referensgrupp och samverkansorgan för naturvårdsarbetet på regional nivå. Utskottet välkomnar regeringens avsikt att uppdraga åt länsstyrelserna att initiera regionala samrådsgrupper för naturvård i varje län. I gruppen, där länsstyrelsen är sammankallande, ska Skogsstyrelsen ingå. Som framhålls i propositionen bör vidare ingå representanter för kommunerna, markägare, jord- och skogsbruket, rennäringen, naturvårds- och friluftsförbund samt andra aktörer, exempelvis naturvårdsstiftelser om sådana finns i länet. Från länsstyrelsen bör företrädare för naturvård, kulturmiljövård, lantbruk och fiske ingå i gruppen. Utskottet kan konstatera att det inom olika sektors verksamhet redan i dag finns samrådsgrupper som till viss del behandlar naturvårdsfrågor, t.ex. Skogsstyrelsens regionala sektorsråd. Utskottet vill därför understryka att samrådsgrupperna för naturvård bör samverka med befintliga nätverk och grupper när så är möjligt för att förbättra informationsutbytet och undvika dubbelarbete, såsom framhålls i propositionen.

Med det ovan anförda avstyrker utskottet motionerna 2008/09:MJ27 (mp) yrkandena 10, 11 och 12 och 2008/09:MJ25 (s) yrkande 4.

Fördelning, val och tillämpning av olika skyddsformer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden (s, v, mp) om fördelningen av olika skyddsformer, längden på naturvårdsavtal och tillämpningen av fastighetsavtal.

Jämför reservationerna 11 (v), 12 (mp) och 13 (s, v, mp).

Propositionen

I propositionen anförs att det krävs ett system av olika insatser för att nå de miljö kvalitetsmål som rör ett långsiktigt skydd av naturområden. Skyddsformerna nationalpark, naturreservat och biotopskyddsområde utgör basen i det formella skyddet av värdefulla naturområden. Enligt regeringen bör naturvårdsarbetet breddas genom bl.a. ökad användning av naturvårdsavtal, utveckling av arbetssätten och formerna för samverkan mellan olika aktörer samt förbättringar av skyddsformerna.

Vidare framhålls att naturvårdsavtal är en skyddsform som tar till vara markägarnas vilja och intresse att bidra i naturvården. Regeringen anser därför att användningen av naturvårdsavtal bör öka för att stärka den lokala förankringen och samverkan med markägare. Uppfyllande av miljö kvalitetsmålen bör vara utgångspunkten vid tecknande av naturvårdsavtal. I propositionen anges att för att detta ska uppnås behöver formerna för naturvårdsavtal utvecklas enligt följande:

- Ersättningsnivåerna bidrar till att göra avtalen attraktivare. För att spegla att avtalen avser tillfälliga upplåtelser bör dock ersättningen fortsatt vara lägre än för naturreservat och biotopskyddsområden.
- Både Skogsstyrelsen och länsstyrelserna arbetar med naturvårdsavtal som avser skogsmark.
- Myndigheternas tillämpning är densamma för samma typer av avtal.
- Naturvårdsavtalen tillämpas på fler sätt än i dag, t.ex. vad gäller avtalslängd eller ersättning som årligt belopp eller engångsbelopp.
- En modell för ett fastighetsavtal som avser naturvården på en hel fastighet tas fram.

Motionerna

Enligt motion 2008/09: MJ26 (v) yrkande 3 finns det risker med att ändra fördelningen mellan olika skyddsformer då det kan leda till kortsiktigare skydd och lägre skyddsnivåer. I samma motion anförs att den mest effektiva skyddsformen är naturreservat (yrkande 4). I motionerna 2008/09: MJ25 (s) yrkande 5 och 2008/09: MJ27 (mp) yrkande 13 anförs att naturvårdsavtalen bör omfatta längre tidsperioder både för att ge ett långsiktigt skydd och för att vara kostnadseffektiva. I sistnämnda motion preciseras att avtalet bör vara minst 50 år utom i undantagsfall. I motion 2008/09:

MJ27 yrkande 14 framhålls behovet av en precisering som innebär att fastighetsavtal enbart ska användas när det finns exceptionella naturvärden som inte kan klaras på annat sätt.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser i likhet med regeringen att det saknar betydelse för det övergripande syftet med delmålet, dvs. att åstadkomma ett varaktigt skydd för de i delmålet upptagna arealerna, att fördelningen mellan skyddsformerna naturreservat, biotopskyddsområden och naturvårdsavtal kan komma att ändras i förhållande till vad som redovisas i delmålet. Utskottet delar även Statskontorets uppfattning att användningen av naturvårdsavtal bör öka inom den statliga naturvården. Såväl av naturvårdsskäl som från markägarens synpunkt kan avtalen i många fall vara en bra form för skydd av naturområden. Som framhålls i propositionen kan frivilliga avtal upplevas mera positivt än naturreservat och biotopskyddsområden av många markägare, eftersom de utgör en tidsbegränsad inskränkning i markägarens rådighet som staten och markägaren ömsesidigt kommit överens om. På samma sätt som för naturreservat kan avtalen utformas för de specifika förhållanden som råder i det enskilda fallet. Utskottet noterar emellertid att naturvårdsavtal har begränsningar i förhållande till skyddsformerna enligt miljöbalken. Det är t.ex. bara avtalspartens aktiviteter som kan regleras – inom exempelvis naturreservat riktar sig bestämmelserna även mot andra. Det kan vara komplicerat att träffa ett avtal avseende ett område där flera markägare berörs. Avtalstiden är ytterligare en begränsning när de naturvärden man vill bevara behöver ett varaktigt skydd. Utskottet anser därför i likhet med regeringen att de andra skyddsformerna, dvs. naturreservat, nationalparker och biotopskyddsområden, också i fortsättningen är viktiga instrument i naturvårdsarbetet. Naturvårdsavtal inom den statliga naturvården ska – liksom när det gäller andra skyddsformer – i första hand prioriteras för områden som behöver skydd för att uppfylla miljökvalitetsmålen. Utskottet noterar även att naturvårdsavtalen inte är begränsade till att enbart behandla naturvärden, utan de kan också användas för att trygga förutsättningar för rekreation och friluftsliv.

Vad gäller den specifika frågan om naturvårdsavtalens längd kan utskottet konstatera att Skogsstyrelsens naturvårdsavtal i dag normalt är 50-åriga, dock minst 30-åriga. Länsstyrelsens naturvårdsavtal har tillämpats mer flexibelt när det gäller avtalstidens längd, vilket innebär att också korta avtal (0–10 år) har kunnat träffas. Som framhålls i propositionen är avtalslängden av betydelse på flera sätt. En fråga är långsiktigheten i uppgörelsen mellan staten och en markägare i förhållande till de uppsatta miljökvalitetsmålen om långsiktigt skydd av naturmiljöer. Gångse skyddsformer enligt miljöbalken innebär ett skydd utan tidsbegränsning, medan avtalen är begränsade till 50 år. En annan fråga är den administrativa kostnaden för värdering, förhandling och avtalstecknande, som blir relativt sett högre

med korta avtal. I likhet med regeringen anser utskottet att både kortare och längre naturvårdsavtal bör kunna förekomma beroende på markägarens önskemål, myndighetens administrativa kostnad, naturvärdena eller andra faktorer. Utskottet poängterar dock att det samtidigt bör klarläggas att intentionen då staten ingår ett naturvårdsavtal vanligtvis är att skyddet ska vara mer långsiktigt än vad avtalstiden anger. Det kan emellertid ibland finnas skäl att ompröva ett tidigare utvalt område när avtalstiden upphör, t.ex. om det finns andra områden som hellre bör skyddas.

När det gäller användningen av fastighetsavtal gör utskottet samma bedömning som regeringen, att det är en ny form av naturvårdsavtal som bör prövas. Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen bör därmed utveckla denna nya form av naturvårdsavtal. I propositionen anförs att ett fastighetsavtal där markägaren ingår ett avtal med staten exempelvis skulle kunna innebära att en skogsbrukplan, som innehåller specifika åtgärder för naturvärden, ska följas. Utskottet noterar också att ett fastighetsavtal inte enbart behöver röra skogsmark; även naturvärden i naturtyper såsom våtmarker, sjöar och vattendrag skulle kunna ingå i samma avtal liksom åtgärder inom åtgärdsprogram för hotade arter eller åtgärder för friluftslivet. Utskottet anser därför i likhet med regeringen att fastighetsavtal kan bidra till en förbättrad uppfyllelse av flera miljö kvalitetsmål. Markägarens roll i arbetet med att bevara naturvärden stärks genom att avtalet är frivilligt och utgår från markägarens rådighetsnivå, dvs. fastigheten. Som påpekas i propositionen är det viktigt att uppmärksamma sektorsansvaret för miljön vid utvecklingen av avtalsformen. Åtgärder som annars skulle ha varit ett frivilligt åtagande enligt sektorsansvaret eller sådan naturvårdshänsyn som alla är skyldiga att ta kan ingå i avtalet, men ingen ersättning betalas för denna typ av åtgärder. Fastighetsavtal får heller inte sammanfalla med åtaganden som markägare gör inom ramen för landsbygdsprogrammet eller med andra stöd. Utskottet konstaterar vidare att ett naturvårdsavtal ska betraktas som en nyttjanderätt som gäller vad en fastighetsägare har förbundit sig att tillåta eller tåla. Det måste skiljas från avtal om skötselåtgärder, där ersättningen avser en utförd prestation. Om skötselåtgärder ska utföras mot ersättning, tecknas ett särskilt avtal angående detta.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 2008/09: MJ26 (v) yrkandena 3 och 4, 2008/09: MJ25 (s) yrkande 5 och 2008/09: MJ27 (mp) yrkandena 13 och 14.

Vissa ersättningsfrågor och statens markinnehav

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden (c, v, mp) om aktivare användning av ersättningsmark, ersättning till markägare och om ersättning till statliga skogsägare, bl.a. Statens fastighetsverk.

Jämför reservationerna 14 (mp) och 15 (v, mp).

Propositionen

Eftersom ersättningsmark har stor betydelse för många markägare bör sådan mark enligt regeringen erbjudas vid bildande av naturreservat, om det finns förutsättningar för det. Ersättningsmark ska där så är möjligt erbjudas även när naturreservat bildas med intrångsersättning. Regeringen framhåller vidare att statens överenskommelse med Sveaskog är av stor betydelse för möjligheten att erbjuda ersättningsmark. Naturvårdsverket bör aktivt arbeta för att förvärva markområden som kan användas som ersättningsmark.

I propositionen anförs att staten på sin egen mark bör säkerställa ett långsiktigt skydd av områden med höga naturvärden för att bidra till uppfyllelsen av miljö kvalitetsmålen. De inventerade skogsområden på Statens fastighetsverks markinnehav som har höga skyddsvärden (ca 110 000 hektar produktiv skogsmark) bör långsiktigt undantas från skogsbruk. Detta genom att ca 42 000 hektar produktiv skogsmark överförs till Naturvårdsverket mot ersättning efter en oberoende värdering och successivt skyddas som naturreservat. Övriga ca 68 000 hektar produktiv skogsmark, som Statens fastighetsverk i dag frivilligt skyddar, överförs från Statens fastighetsverk till Naturvårdsverket utan ersättning för att successivt skyddas som reservat. De inventerade skogsområden på Fortifikationsverkets marker som har höga skyddsvärden (ca 16 000 hektar produktiv skogsmark) bör långsiktigt undantas från skogsbruk. Vidare anger regeringen att Naturvårdsverket bör ges i uppdrag att komplettera redovisningen av uppdraget om naturvärdesbedömning av statlig skogsmark avseende fördjupat samråd med Fortifikationsverket.

Motionerna

Enligt motion 2008/09: MJ27 (mp) yrkande 15 bör en aktivare användning av ersättningsmark genomföras för att underlätta skyddet av skogsmark med höga naturvärden. I motion 2008/09: Sk490 (c) yrkande 2 anförs att ett tillägg till medelpriset på orten bör sättas för att ge markägaren marknadsmässig ersättning då mark avsätts för naturvård. Enligt motion 2008/09: MJ26 (v) yrkande 5 bör ersättning till statliga skogsägare för avsättning av mark som kan omvandlas till formellt skyddade områden tas bort. I

motion 2008/09:MJ27 (mp) anförs att ersättning inte ska utgå till Statens fastighetsverk för de arealer som nu ska få formellt skydd (yrkandena 3 och 4).

Utskottets ställningstagande

Vissa ersättningsfrågor

Inledningsvis noterar utskottet att möjligheten att erhålla mark från Sveaskog begränsas av att bolagets markinnehav är ojämnt spritt över landet. Som anförs i propositionen kan dock Naturvårdsverket om möjligt köpa ersättningsmark på öppna marknaden. I vissa fall kan också trepartsbyten vara aktuella. Trepartsbyten innebär att en annan part än Sveaskog överläter ersättningsmark till en enskild privat markägare vid reservatsbildning och att Sveaskog i sin tur överläter ersättningsmark till den förstnämnda parten. När staten har erbjudit ersättningsmark har villkoret hittills varit att äganderätten till det område som ska bli naturreservat övergår till staten. Utskottet ansluter sig till regeringens bedömning att möjligheten till ersättningsmark är bra för att minska skadan för den enskilde vid bildande av naturreservat och att möjligheten till ersättningsmark bör kunna nyttjas i större omfattning genom att den också bör erbjudas markägare när skog löses in för naturreservatsbildning med intrångsersättning utan att äganderätten övergår till staten. I likhet med regeringen anser utskottet att Naturvårdsverket även aktivt bör arbeta för att förvärva markområden som kan användas som ersättningsmark. Möjligheten att erhålla ersättningsmark är inte författningsreglerad i miljöbalkens ersättningsbestämmelser. Ersättningsmark är därför ingen rättighet för den markägare som berörs av en reservatsbildning utan ett erbjudande från staten i syfte att underlätta en överenskommelse och minska olägenheten för markägaren. Även om myndigheterna bör verka för att erbjuda ersättningsmark är det viktigt att poängtera att det i många fall kan vara svårt att finna lämplig mark att erbjuda.

Vad gäller frågan om ett tillägg till medelpriset på orten bör ges till markägaren vid markavsättning för naturvård konstaterar utskottet att när ett område skyddas enligt miljöbalken, som exempelvis naturreservat eller biotopskyddsområde, är det vanligt med ersättning enligt bestämmelserna i 31 kap. miljöbalken. Miljöbalkens ersättningsregler är i princip lika som de som gäller för markersättningar för andra ändamål, och reglerna grundas på expropriationslagens (1972:719) bestämmelser om ersättningar och inlösen av mark. Utredningen om expropriationsersättning föreslår i betänkandet Nya ersättningsbestämmelser i expropriationslagen, m.m. (SOU 2008:99) en översyn av ersättningsbestämmelser vid bl.a. områdesskydd enligt miljöbalken. Utgångspunkten när ersättningen bestäms är i dag marknadsvärdesminskningen på fastigheten. Därutöver kan ersättning betalas för annan skada som uppkommer genom intrånget. Utredningen föreslår att

utöver detta ska ersättningen även innefatta kompensation för fastighetens individuella värde för fastighetsägaren. Eftersom detta värde inte objektivt kan bestämmas, är utredningens förslag att ersättningen bestäms som ett schablon tillägg som uppgår till 25 % av marknadsvärdet (eller marknadsvärdeminskningen när intrånget berör en del av en fastighet). Utskottet noterar att utredningen har remissbehandlats och är under beredning i Regeringskansliet.

Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att motionerna 2008/09: MJ27 (mp) yrkande 15 och 2008/09:Sk490 (c) yrkande 2 bör lämnas utan vidare åtgärd.

Statens markkinnehav

Staten kan på sin egen mark bidra till måluppfyllelsen av miljökvalitetsmål som *Levande skogar* och *Storlagen fjällmiljö*. Som framhålls i propositionen bör vikten av att staten har en helhetssyn på den skogsmark man förvaltar och själv försöker bidra till att säkerställa ett långsiktigt skydd av skogsområden med höga naturvärden betonas. Naturvårdsverket fick i juni 2002 i uppdrag att inventera all statlig skogsmark och bedöma vilka områden som behöver ges ett formellt skydd främst som naturreservat. Regeringen uppdrog vidare åt Naturvårdsverket att, i samverkan med länsstyrelserna och dåvarande Skogsvårdsorganisationen (numera Skogsstyrelsen), identifiera alla s.k. urskogsartade skogar i landet som är i behov av skydd och lämna förslag på hur dessa långsiktigt kan skyddas. Naturvårdsverket redovisade uppdraget 2004 i en huvudrapport och sex kompletterande delrapporter för olika delar av landet (Skyddsvärda statliga skogar och urskogsartade skogar – Huvudrapport om naturvärdesbedömning och skydd av viss skog, rapport 5339, och sex delrapporter om skyddsvärda statliga skogar, rapporter 5340–5345). I huvudrapporten konstaterar Naturvårdsverket bl.a. att de områden i fjällnära skog som rapporterats i inventeringen till övervägande del innehåller skyddsvärda urskogsartade skogar. Hur stor utbredningen av dessa skogar är utanför redan skyddade områden är delvis ny kunskap. Inventeringen visar att största delen av den oskyddade, värdefulla skogen finns i nordvästra Norrland. Verket framhåller vidare att de inventerade områdenas karaktär av vidsträckt obrutna skogar i kombination med orörda fjäll, myrar, sjöar och vattendrag utgör faktorer av lika unikt slag som områdenas betydelse för den biologiska mångfalden. Inventeringen av Norrbottens och Västerbottens län fullföljdes 2004. Resultaten av ett fördjupat samråd mellan Naturvårdsverket, Sveaskog samt länsstyrelserna i Västerbottens och Norrbottens län redovisades 2005. Ett motsvarande fördjupat samråd om skyddsvärda statliga skogar mellan Naturvårdsverket, Fastighetsverket och berörda länsstyrelser redovisades 2006. Ett motsvarande fördjupat samråd med Fortifikationsverket har ännu inte redovisats. Fastighetsverket, som alltsedan Domänverkets bolagisering i början av 1990-talet förvaltar statens mark inom renbetesfjällen i Jämtlands län och ovanför odlingsgränsen i Norrbottens och Västerbottens län, är en domi-

nerande förvaltare av de aktuella områdena. Betydande arealer av skyddsvärd statlig skog nedanför odlingsgränsen förvaltas vidare av det statliga bolaget Sveaskog. Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen har i rapporten Naturskydd i ett internationellt perspektiv understrukt att statens skyddsvärda skogar bör bevaras långsiktigt (Naturvårdsverkets och Skogsstyrelsens rapport 5742, Naturskydd i ett internationellt perspektiv – Förslag till åtgärder i Sverige, 2007). OECD rekommenderade vid sin granskning 2004 av svensk miljöpolitik att Sverige ytterligare skulle öka antalet skyddade områden och deras representativitet. Utskottet anser i likhet med regeringen att såväl staten som skogsbolag, privata ägare och kommuner bör bidra till skyddet i syfte att bevara ett representativt urval av skogsmiljöer. Staten har emellertid en vägledande roll och kan förväntas åstadkomma särskilda insatser för långsiktigt skydd inom det egna skogsinnehavet. Sådana insatser handlar bl.a. om bevarande av stora urskogsartade skogar i den boreala regionen som hör till de skogsmiljöer som Sverige har ett internationellt ansvar för att bevara.

I redovisningen av regeringsuppdraget att föreslå kompletterande metoder vid skydd av värdefull natur har Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen lämnat förslag till hur de utvalda skyddsvärda skogarna inom Fastighetsverkets respektive Fortifikationsverkets innehav bör skyddas. Resultatet för Fastighetsverkets del av uppdraget om inventering av skyddsvärd statlig skogsmark lades fram i huvudrapporten Skyddsvärda statliga skogar och urskogsartade skogar och har modifierats efter ett fördjupat samråd mellan Naturvårdsverket och Fastighetsverket. Resultatet av detta samråd redovisas i en rapport i maj 2006 (Naturvårdsverkets rapport 5573, Skyddsvärda statliga skogar – Samråd om områden på Statens fastighetsverks markinnehav i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län). Den slutliga redovisningen omfattar 114 områden på sammantaget 109 623 hektar produktiv skogsmark inom Fastighetsverket. Av dessa är 67 194 hektar produktiv skogsmark frivilligt avsatta för naturvård, och 42 429 hektar produktiv skogsmark är klassade som produktionsskogar av Fastighetsverket. Sammanlagt 41 883 hektar produktiv skogsmark är skogar som är belägna nedanför gränsen för fjällnära skog. Utskottet ansluter sig till regeringens bedömning att ett varaktigt skydd från avverkning av dessa skogar bidrar till att nå delmålet om långsiktigt skydd av skog. Utskottet konstaterar att myndigheterna har varit oeniga i fråga om bedömningen av områdenas skyddsvärden och anser i likhet med regeringen att det är viktigt att skapa klarhet kring framtiden för de identifierade områdena med höga naturvärden. Frågan om ett långsiktigt säkerställande av dessa områden i sin helhet får nu en lösning genom att de nämnda 114 skyddsvärda skogsområdena långsiktigt undantas från skogsbruk och successivt skyddas som naturreservat. Detta kommer att ske genom att de ca 42 000 hektaren som är klassade som produktionsskog överförs till Naturvårdsverket mot en ersättning som baseras på en kommande oberoende värdering medan övriga ca 68 000 hektar överförs utan ersättning. Utskottet noterar även att reger-

ingen avser att fastställa en ersättning för de ca 42 000 hektaren efter en oberoende värdering som ska utgå från en marknadsvärdering men ta hänsyn till de speciella förutsättningar som råder för dessa skogsområden, såsom naturvärdena. I Naturvårdsverkets redovisning av uppdraget om skyddsvärda statliga skogar 2004 redovisades att 16 060 hektar produktiv skogsmark av Fortifikationsverkets marker fördelade på 65 områden hade så höga naturvärden att de borde skyddas. Efter att inventeringen gjordes har muntliga samråd skett mellan Fortifikationsverket och Naturvårdsverket där man gemensamt har bestämt hur de skyddsvärda skogarna bör hanteras på kort och medellång sikt. Naturvårdsverket har dock inte kompletterat sin redovisning till regeringen avseende resultatet av de samråd som förts. Utskottet välkomnar regeringens avsikt att uppdraga till Naturvårdsverket att fullfölja uppdraget även i denna del.

Utskottet vill även nämna att regeringen aviserade en genomgång av de statligt ägda bolagen i budgetpropositionen 2008 och att genomgången kan leda till förslag till förändringar eller förtydliganden av vissa statligt ägda bolags uppdrag och mål. Utskottet noterar också att i samband med analysen av Sveaskogs framtida inriktning och uppdrag ska förutsättningarna för ett långsiktigt skydd av skogsmark vägas in. Redovisningen till riksdagen kommer att ske i takt med att genomgången blir klar. Vidare konstaterar utskottet att Sveaskog och Naturvårdsverket sommaren 2008 träffade en överenskommelse om långsiktigt skydd av särskilt värdefulla naturskogsområden. Överenskommelsen omfattar 431 områden i hela landet med en sammanlagd areal produktiv skogsmark om 70 559 hektar. Syftet är att långsiktigt säkerställa skyddet av den del av Sveaskogs naturvårdssatsning som utgör blivande naturreservat. Sveaskog godtar att de till överenskommelsen förtecknade naturskogarna blir naturreservat utan krav på ekonomisk ersättning. Utskottet anser i likhet med regeringen att Sveaskog därigenom bidrar till genomförandet av miljö kvalitetsmålet *Levande skogar*, delmålet om långsiktigt skydd av skogsmark.

Utskottet har från Miljödepartementet inhämtat att överenskommelsen avseende Fastighetsverkets skog uppnåddes efter förhandlingar. Som nämnts ovan innebär överenskommelsen att skyddsvärda skogsområden långsiktigt undantas från skogsbruk och successivt skyddas som naturreservat genom att dels ca 42 000 hektar klassade som produktionsskog överförs till Naturvårdsverket mot en ersättning, dels ca 68 000 hektar överförs utan ersättning. Ersättningens storlek är dock inte bestämd än. Innan beslut fattas i den frågan ska en oberoende värdering göras. Fastighetsverket har liksom privata ägare rätt till ersättning. Tanken bakom överenskommelsen är dock att den som helhet ska kunna ge ett långsiktigt skydd av skyddsvärda skogsområden till ett förhållandevis lågt pris.

Mot bakgrund av det anförda avstyrker utskottet motionerna 2008/09: MJ26 (v) yrkande 5 och 2008/09: MJ27 (mp) yrkandena 3 och 4.

Ökad naturhänsyn

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande (mp) om att naturvård ska integreras bättre i andra politikområden.

Jämför reservation 16 (mp).

Propositionen

Regeringen framhåller att arbetet med regionala landskapsstrategier bör fortsätta och utvidgas till alla län. Regionala landskapsstrategier bör användas i naturvårdsarbetet i särskilda landskapsavsnitt där helhetstänkande, tvärsektoriellt arbete och behov av utvecklade samverkansformer har särskild betydelse.

Vidare anförs att en analys bör göras av hur det svenska naturvårdsarbetet och åtgärder som vidtas inom ramen för sektorernas ansvar för biologisk mångfald uppfyller kraven på en grön infrastruktur och ekologiska nätverk, i syfte att säkra arternas långsiktiga överlevnad och spridningsmöjligheter och ekosystemens möjligheter att leverera viktiga ekosystemtjänster även vid ett förändrat klimat.

Enligt regeringen finns det ett behov av ett ökat engagemang inom näringslivet för att de miljökvalitetsmål som rör biologisk mångfald ska kunna nås. Biologisk mångfald och dess koppling till ekosystemtjänster utgör både en ekonomisk angelägenhet och utvecklingsmöjligheter för näringslivet. Ett ökat engagemang kräver att kunskapen om biologisk mångfald ökar inom näringslivet och bland konsumenterna. Regeringen anför därför att en process bör initieras för att stimulera ett ökat engagemang från näringslivet i frågor som rör biologisk mångfald och värdet av naturens ekosystemtjänster. Utgångspunkten bör vara de exempel och principer som omfattas av EU-initiativet om ökat engagemang hos näringslivet för den biologiska mångfalden (Business and Biodiversity) samt liknande internationella erfarenheter på området.

Motionen

I motion 2008/09: MJ27 (mp) yrkande 7 anförs att naturvård måste integreras bättre i andra politikområden.

Utskottets ställningstagande

En helhetssyn på landskapet är viktig för hela Sveriges utveckling och innovationskraft såväl på landsbygd som i stad. I likhet med regeringen anser utskottet att det är viktigt att utarbeta tvärsektoriella samarbetsformer med ett brett ansvarstagande hos och samverkan mellan samhällets olika delar när det gäller naturvärden, kulturvärden och sociala värden. Utskottet delar

även regeringens uppfattning att arbetet med regionala landskapsstrategier bör fortsätta och utvidgas till alla län och att de bör användas i naturvårdsarbetet i särskilda landskapsavsnitt där helhetstänkande, tvärsektoriellt arbete och behov av utvecklade samverkansformer har särskild betydelse.

I samhället finns i dag en bred samsyn om sektorsansvaret för miljön, som innebär att varje samhällssektor ska ta sitt ansvar för de miljöfrågor som är kopplade till respektive sektors verksamhet. Sektorsansvaret för miljön lades fast redan i 1988 och 1991 års miljöpolitiska beslut. När det gäller naturvården utvecklades sektorsansvaret ytterligare i regeringens proposition Strategi för biologisk mångfald (prop. 1993/94:30, bet. 1993/94:JoU09, rskr. 1993/94:87). Där lades fast att kärnan i sektorsansvaret är varje närings ansvar för att medverka till ekologisk anpassning av sin verksamhet i syfte att uppfylla miljökvalitetsmålen. Genom sektorsansvaret utvecklas vissa delar av naturvårdspolitiken integrerat med respektive politikområde, exempelvis inom skogspolitiken och fiskepolitiken. Sektorsansvaret utvecklades vidare i regeringens proposition Svenska miljömål – Delmål och åtgärdsstrategier (prop. 2000/01:130, bet. 2001/02: MJU03, rskr. 2001/02:36). Där anfördes att ansvaret för att nå miljökvalitetsmålen inom alla samhällets sektorer fördelas genom sektorsansvaret, dvs. att myndigheter, företag och andra organisationer inom olika samhällssektorer tar ansvar för miljöfrågor inom sina verksamhetsområden. Det särskilda sektorsansvaret utvecklades vidare i 2005 års miljömålsproposition (prop. 2004/05:150, bet. 2005/06: MJU3, rskr. 2005/06:48, 49). Regeringen pekade ut 18 myndigheter som bör ha ett ansvar för att verka för att alla relevanta miljökvalitetsmål uppnås inom sin respektive sektor. I det särskilda sektorsansvaret för miljömålsarbetet ingår att genomföra åtgärder för att myndigheten och aktörerna inom sektorn ska integrera miljöfrågorna i sin verksamhet så att sektorns negativa miljöpåverkan kan minskas och den positiva miljöpåverkan förstärkas och därmed bidra till att uppnå miljökvalitetsmålen som en del i hållbar utveckling. Utskottet konstaterar dock att det i dag saknas en samlad, djupgående analys av hur väl det svenska naturvårdsarbetet och åtgärder som sker inom ramen för sektorsansvaret sammantaget uppfyller de krav som bör ställas på en grön infrastruktur. Utskottet välkomnar därför regeringens avsikt att ge ett gemensamt uppdrag till Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen, Jordbruksverket och Fiskeriverket att i samarbete med bl.a. Artdatabanken analysera hur väl det svenska naturvårdsarbetet och åtgärder enligt sektorsansvaret uppfyller kraven på en grön infrastruktur samt bedöma om ytterligare åtgärder bör vidtas.

Vidare anser utskottet i likhet med regeringen att det finns ett behov av ett ökat engagemang inom näringslivet för att de miljökvalitetsmål som rör biologisk mångfald ska kunna nås. Biologisk mångfald och dess koppling till ekosystemtjänster utgör både en ekonomisk angelägenhet och utvecklingsmöjligheter för näringslivet. Utskottet ser därför mycket positivt på regeringens avsikt att uppdraga åt Naturvårdsverket att skapa förutsättningar

för en plattform för näringsliv och biologisk mångfald så att ett nationellt arbete kan inledas baserat på de erfarenheter som gjorts av andra och de specifika förutsättningar som finns i Sverige. Som anförs i propositionen ska plattformen utgöra en gemensam arena där mål och exempel tas fram i samråd mellan de berörda parterna. Plattformen ska underlätta framväxten av partnerskap mellan näringsliv, offentlig sektor, frivilligorganisationer samt universitet och högskolor på lokal, regional och nationell nivå för att utveckla praktiska, operativa samarbeten i frågor om biologisk mångfald. Utskottet konstaterar att initieringen av en plattform är ett sätt att göra det möjligt för en utveckling i den önskade riktningen. Innehållet i och utformningen av samarbetet är beroende av vad de parter som involveras vill åstadkomma.

Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att motion 2008/09:MJ27 (mp) yrkande 7 bör lämnas utan åtgärd.

Ett stärkt kommunalt och lokalt arbete

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden (mp) om ytterligare incitament för kommuner att skydda tätortsnära natur och om medlen till Lonaprogrammet.

Jämför reservation 17 (mp).

Propositionen

I propositionen framhålls att kommunalt arbete med att bevara och vårda naturmiljöer ökar den lokala delaktigheten i naturvårdsarbetet, skapar förankring och bidrar till att integrera värnandet av biologisk mångfald och naturmiljöer i den kommunala planeringen. Skydd av naturområden enligt miljöbalken är ett viktigt verktyg inom den kommunala markanvändningsplaneringen när det gäller att långsiktigt tillgodose behovet av tätortsnära natur. Enligt regeringen behöver informationen om de statliga resurser som finns för stöd till kommunalt skydd av natur förbättras. Statsbidrag som stärker miljömålsuppfyllelsen ska prioriteras. Vidare anförs att Naturvårdsverket och länsstyrelserna bör stärka det kommunala naturvårdsarbetet genom bl.a. utbildning och rådgivning.

Regeringen anser att ett nytt program för lokal naturvård (Lona) bör införas i syfte att stärka det lokala engagemanget i naturvårdsfrågor. Arbetssättet och inriktningen bör i huvudsak vara desamma som under den tidigare tidsbegränsade satsningen. Åtgärder för att skydda naturen och göra den tillgänglig för människor, inte minst genom att bevara och utveckla tätortsnära natur, bör stå i fokus. Regeringen anför vidare att programmet bör bidra till uppfyllandet av miljö kvalitetsmålen.

Motionen

Enligt motion 2008/09:MJ27 (mp) yrkande 16 behövs ytterligare incitament för kommunerna för att skydda den tätortsnära naturen, utöver möjligheten att inrätta kommunala biotopskyddsområden. I yrkande 18 i samma motion anförs att medlen till Lonaprogrammet bör omfatta flera år och gå till projekt som inte minskar förutsättningarna för bevarad biologisk mångfald.

Utskottets ställningstagande

I likhet med regeringen anser utskottet att den tätortsnära naturen är av stor betydelse. Det är angeläget att framför allt kommunerna i sin planering tar ansvar för den långsiktiga tillgången till naturområden i alla tätorter. Utskottet delar regeringens uppfattning att det nya föreslagna Lonaprogrammet bör vara ett bra verktyg för att gynna den tätortsnära naturen i olika avseenden, såväl när det gäller utveckling och skötsel som skydd. Som framhålls i propositionen bör länsstyrelserna i storstadsregionerna tillsammans med kommuner och andra aktörer fortsätta genomförandet av de pågående programmen för tätortsnära natur. Även andra kommuner bör ta fram strategier för bevarande av tätortsnära natur, särskilt där konkurrensen om mark är hög. Vid sidan av bevarande kan frågor om skötsel och tillgänglighet behandlas i sådana strategier. Bland de underlag som tas fram om den tätortsnära naturen kan nämnas Skogsstyrelsens arbete med att identifiera skogar med höga sociala värden, vilket sker i samverkan med kommuner, markägare, föreningsliv och andra aktörer.

Utskottet konstaterar vidare att kommunen och staten sedan länge har ett gemensamt ansvar för det allmännas arbete med naturvård och biologisk mångfald. Kommunens viktiga roll i markanvändningsplaneringen innebär att frågor om naturmiljöer och biologisk mångfald vägs in i kommunens översiktsplanering och i andra kommunala planer. Det är också vanligt att kommuner tar fram kommunala naturvårdsprogram och olika inventeringar för att förbättra kunskapsläget om naturmiljön i kommunen. I likhet med regeringen anser utskottet att kommunernas arbete med naturvård ger förutsättningar för att öka den lokala delaktigheten genom att åtgärderna sker närmare medborgarna, liksom att det är viktigt att frågorna om biologisk mångfald och friluftsliv kan ges förutsättningar att integreras i kommunens olika verksamhetsområden. Många kommuner arbetar aktivt med områdesskydd, främst bildande av kommunala naturreservat. Kommunerna har också möjligheter att i detaljplaner tillvarata bevarandebeståndet för natur. Genom de ändringar i strandskyddsreglerna som träder i kraft den 1 juli 2009 får kommunerna ett ökat ansvar för strandskyddet. Kommunerna är inte sällan förvaltare av mark, ofta viktiga områden för rekreation och friluftsliv. Som framhålls i propositionen kan kommunen genom en aktiv markförvaltning bevara och utveckla värdefulla naturområden på sin egen mark. Utskottet noterar att kommunerna i samverkan med andra

lokala aktörer under de senaste åren har drivit ett stort antal naturvårdsprojekt inom ramen för den lokala naturvårdssatsningen, Lona. Sedan 1987 har kommunerna vid sidan av länsstyrelsen haft befogenhet att skydda områden bl.a. som naturreservat, inledningsvis efter delegation men sedan miljöbalkens ikraftträdande 1999 helt på egen hand. Många kommuner har under dessa två decennier bildat egna naturreservat, och i slutet av 2008 fanns 223 kommunala naturreservat i drygt hundra kommuner. Kommunerna har enligt miljöbalken också möjlighet att bilda naturminnen och djur- och växtskyddsområden, något som emellertid inte har utnyttjats lika mycket. Många kommunala naturreservat bildas på kommunens egen mark, men det förekommer även att mark köps in eller att ersättningar betalas till andra markägare också för kommunala reservat. Kommunerna har möjlighet att hos Naturvårdsverket ansöka om statsbidrag för inköp av mark eller för ersättningar vid reservatsbildning. Kommunernas arbete med skydd av naturområden inriktas ofta på tätortsnära områden för rekreation och friluftsliv. Men ofta är syftet också att bevara biologisk mångfald och att restaurera och vårda värdefulla natur- och kulturmiljöer. Utskottet välkomnar regeringens förslag att låta kommunerna få ytterligare möjligheter att arbeta med naturvård genom att de får befogenhet att bilda biotopskyddsområden. Biotopskyddsområden är mindre områden, och formerna för detta områdesskydd är något enklare än motsvarande för naturreservat. Erfarenheter i arbetet med kommunalt skydd av naturområden bör uppmärksammas. Utskottet anser i likhet med regeringen att Naturvårdsverket bör följa upp hur kommunerna hittills har arbetat med kommunalt skydd av naturområden i syfte att tillvarata erfarenheter för framtida arbete för såväl kommunerna som verkets vägledningsarbete. Som framhålls i propositionen visar erfarenheten att naturvården, friluftslivet och kulturmiljövården ibland har svårt att hävda sina intressen när trycket blir för starkt från andra intressen, t.ex. anläggande av vägar, bostadsbebyggelse eller annan fysisk påverkan. Grönområden och grönstruktur naggas ofta i kanten. Områdenas kvalitet kan urholkas genom exempelvis bullerstörningar, barriärefekter eller att delar av områdena tagits i anspråk så att de splittrats upp. Genom att skydda naturområden med stöd av miljöbalkens bestämmelser, vanligtvis som naturreservat, kan tätortsnära grönområden långsiktigt bevaras. Utskottet delar regeringens åsikt att det bör vara lika viktigt att bevara naturområden för människors rekreation som att avsätta mark för bebyggelse och vägar. Kommunen har här en möjlighet att genom bildande av naturreservat använda miljöbalkens bestämmelser som ett verktyg i markanvändningsplaneringen vid sidan av exempelvis detaljplaner. Det finns många exempel på kommuner som skyddar natur som en del i samhällsplaneringen.

Utskottet noterar också att det genom regeringsuppdrag till länsstyrelserna i storstadslänen 2003 togs fram särskilda program för skydd av tätortsnära natur i Stockholms, Västra Götalands och Skåne län. Programmen togs fram i samråd mellan länsstyrelserna, berörda kommuner och

andra aktörer, och innebär att viktiga tätortsnära naturområden kan få ett långsiktigt skydd och förvaltning. I likhet med regeringen anser utskottet att strategier bör tas fram för hur natur kan bevaras också i andra tätortsområden, särskilt där konkurrensen om mark är hög. En naturlig form för detta kan vara att behandla frågan i den kommunala översiktsplaneringen. Enligt miljökvalitetsmålet *God bebyggd miljö*, delmål 1, ska fysisk planering och samhällsbyggande grundas på program och strategier för bl.a. hur grönska- och vattenområden i tätorter och tätortsnära områden ska bevaras, vårdas och utvecklas för såväl natur- och kulturmiljö som friluftsliv. Bevarande av tätortsnära naturområden är också en aspekt inom hållbar stadsutveckling. Utskottet konstaterar att regeringen hösten 2008 inrättade Delegationen för hållbara städer (Miljövårdsberedningen, Jo 1968:A) som har till uppgift att verka för en hållbar utveckling av städer, tätorter och bostadsområden där hög livskvalitet går hand i hand med förbättrad miljö, ekonomisk tillväxt, social sammanhållning och minskad klimatpåverkan.

Utskottet konstaterar också att kommuner, kommunala stiftelser och landstingsstiftelser sedan länge har kunnat få statsbidrag från Naturvårdsverket för att delfinansiera markinköp eller markägarsättningar i samband med att områden skyddas. Som regeringen anför bör dock informationen om dessa resurser förstärkas eftersom möjligheten till statsbidrag endast har utnyttjats i liten omfattning. Mellan åren 1999 och 2006 var drygt 2 % av medlen för markersättningar sådana statsbidrag. Statsbidragen kan gå till inköp av mark eller till intrångsersättningar. Bidragsandelen är normalt 50 %. Naturvårdsverket har även bistått kommunerna med möjlighet att nyttja konsultstöd för värdering och markförhandling. Genom tidigare Lonabidrag kunde även bidrag ges till inventeringar, framtagande av beslutshandlingar och skötselplaner, vilket gav ett ytterligare förstärkt stöd för kommunalt områdesskydd. I likhet med regeringen anser utskottet att det föreslagna nya Lonaprogrammet bör kunna ge samma förutsättningar. Utskottet delar även regeringens uppfattning att det är viktigt att stärka det kommunala och lokala naturvårdsarbetet och att statsbidragsmöjligheten har en roll i detta och att Naturvårdsverket därför tydligare bör marknadsföra möjligheten till statsbidrag. Utskottet delar även regeringens bedömning att statsbidragen bör prioriteras till områden som bidrar till att miljökvalitetsmålen uppfylls.

Vad gäller medel och projekt inom Lonaprogrammet välkomnar utskottet regeringens politik som innebär ett starkt lokalt perspektiv i arbetet med biologisk mångfald och naturvård. Engagemanget hos enskilda markägare, lokalt föreningsliv, kommuner och andra lokala aktörer ska uppmuntras. Lonaprogrammet har visat sig vara ett framgångsrikt arbetssätt för att nå dessa syften. I likhet med regeringen anser utskottet att programmet därför bör återupptas. Som anförts i propositionen bör tidigare arbetssätt och inriktning i huvudsak gälla även i fortsättningen; åtgärder för att skydda och tillgängliggöra naturen, inte minst genom att bevara och utveckla tätortsnära natur, bör stå fokus. Utskottet anser i likhet med reger-

ingen att programmet bör bidra till uppfyllandet av de nationella miljökvalitetsmålen. Den lokala naturvårdssatsningen visar att det är effektivt att koppla ihop åtgärder för naturvård med åtgärder för friluftsliv samt att få kommuner och ideella organisationer att samarbeta på lokal nivå. Möjligheten att räkna eget arbete som medfinansiering har varit en förutsättning för det stora engagemanget från de ideella föreningarna. Lonasatsningens organisatoriska uppbyggnad med Naturvårdsverket som central samordnare, länsstyrelserna som beslutande och kommunerna som samordnare av lokala aktörer har enligt utvärderingen varit lyckad och bör ligga till grund för anslaget fortsatta hantering. Utskottet välkomnar därför regeringens avsikt att ge Naturvårdsverket och länsstyrelserna ett uppdrag att återuppta Lonaprogrammet med en möjlighet att söka om bidrag fr.o.m. budgetåret 2010. Utskottet noterar att det nya Lonaprogrammet under 2010 bör omfatta 50 miljoner kronor och finansieras inom ramen för befintliga medel. När det gäller frågan om programmets tidsmässiga omfattning har utskottet från Miljödepartementet inhämtat att programmet inte har någon tidsbegränsning. Vad som står i propositionen är att möjligheten att söka bidrag finns från 2010. Syftet är att programmet blir permanent.

Mot bakgrund av det anförda är utskottet inte berett att föreslå någon åtgärd med anledning av motion 2008/09: MJ27 (mp) yrkandena 16 och 18. Motionen avstyrks därför i berörda delar.

Lagförslagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag och avslår motionsyrkanden (s, mp) om att det ska föreligga ”synnerliga” och inte bara ”särskilda” skäl för att ge dispens för biotopskyddsområden, att det s.k. toleransavdraget inledningsvis bör avskaffas under en försöksperiod och om att senarelägga ikraftträdandet av de lagändringar som föreslås i propositionen.

Jämför reservationerna 18 (s), 19 (mp) och 20 (s).

Propositionen

Enligt de föreslagna reglerna om biotopskyddsområde får regeringen i fråga om små mark- eller vattenområden som på grund av sina särskilda egenskaper är värdefulla livsmiljöer för hotade djur- eller växtarter eller som annars är särskilt skyddsvärda meddela föreskrifter om

1. att samtliga lätt igenkännbara områden av ett visst slag i landet eller i en del av landet ska utgöra biotopskyddsområden, och
2. att en myndighet eller kommun i det enskilda fallet får besluta att ett område ska utgöra ett biotopskyddsområde.

Enligt lagförslaget får dispens från det förbud som gäller inom ett biotopskyddsområde ges i det enskilda fallet, om det finns särskilda skäl. En fråga om dispens ska prövas av den myndighet som regeringen bestämmer, om dispensen avser ett område enligt första stycket 1, och i andra fall av den myndighet eller kommun som har bildat biotopskyddsområdet.

Fastighetsägaren har i fråga om biotopskyddsområden rätt till ersättning enligt grunderna i 31 kap. 4 § första stycket miljöbalken, om beslutet gäller en dispens enligt 7 kap. 11 § andra stycket som har förenats med särskilda villkor eller en vägran att ge en dispens enligt 7 kap. 11 § andra stycket, om dispensen avser ett biotopskyddsområde som har bildats genom generella föreskrifter, eller bildande av ett biotopskyddsområde i ett enskilt fall.

Om en kommun har beslutat om att bilda ett biotopskyddsområde, ska enligt förslaget kommunen betala den ersättning som en fastighetsägare har rätt till på grund av beslutet.

Regeringen föreslår vidare att bestämmelsen i 31 kap. 6 § miljöbalken om att ett toleransavdrag ska göras vid beräkning av ersättning på grund av beslut som rör vissa typer av områdesskydd enligt 7 kap. miljöbalken och förelägganden och förbud enligt 12 kap. 6 § fjärde stycket samma balk ska upphöra att gälla.

Den del av bestämmelsen i 19 § skogsvårdslagen (1979:429) som hänvisar till bestämmelsen om toleransavdrag i 31 kap. 6 § miljöbalken tas bort.

Ändringarna i miljöbalken och skogsvårdslagen (1979:429) föreslås träda i kraft den 1 januari 2010. Vidare föreslås att äldre bestämmelser ska gälla dels i mål enligt 31 kap. 13 § miljöbalken om ersättning på grund av ett beslut som har meddelats före den 1 januari 2010, dels i mål enligt 31 kap. 14 § samma balk om fastställelse av villkor för ersättning, om talan har väckts före den 1 januari 2010.

Motionerna

Enligt motion 2008/09: MJ25 (s) yrkande 1 bör riksdagen besluta att skjuta på ikraftträdandet av lagen om ändring i miljöbalken, lagen om ändring i lagen (1998:811) om införande av miljöbalken samt lagen om ändring i skogsvårdslagen (1979:429), till den 1 juli 2010. Riksdagen bör enligt samma motion besluta att det ska föreligga ”synnerliga” och inte enbart ”särskilda” skäl för att ge dispens inom ett biotopskyddsområde (yrkande 6). I motion 2008/09: MJ27 (mp) yrkande 17 anförs att toleransavdraget inledningsvis bör avskaffas under en försöksperiod på tre år för att utvärderas innan slopandet eventuellt förlängs eller permanentas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar inledningsvis att det inom ett biotopskyddsområde inte får bedrivas verksamhet eller vidtas åtgärder som kan skada naturmiljön enligt 7 kap. 11 § andra stycket miljöbalken. Regeringen får, om den

förordnar att samtliga områden av ett visst slag ska vara biotopskyddsområden, i samband med beslutet meddela föreskrifter om att dispens får medges från detta förbud. Som anförs i propositionen visar erfarenheter att det kan uppkomma situationer där det kan vara motiverat att ge en dispens även beträffande områden som har bildats genom beslut i det enskilda fallet, dvs. sådana områden som avses i bilagorna 2 och 3 till förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. Utskottet noterar även att Skogsstyrelsen, som tidigare har invänt mot förslaget att utöka dispensmöjligheterna, i en skrivelse till regeringen i maj 2008 har framfört att det finns ett visst behov av att kunna ge en dispens beträffande sådana biotopskyddsområden. Praxis har utvecklats i riktning mot att områden som bildas genom beslut i det enskilda fallet kan omfatta större mark- eller vattenområden än tidigare. Det blir då svårare att vid beslutet om att bilda området förutse hur markanvändningen påverkas av förbudet mot verksamheter och åtgärder som kan skada naturmiljön. Utskottet anser därför i likhet med regeringen att en dispens på grund av det anförda bör kunna ges i undantagsfall även beträffande biotopskyddsområden som har bildats genom beslut i det enskilda fallet och att en bestämmelse om detta bör införas i miljöbalken. Utskottet delar även regeringens uppfattning att om en kommun har bildat ett biotopskyddsområde, bör kommunen även kunna besluta om dispens från förbudet inom det området. En sådan ordning stämmer överens med vad som gäller i fråga om bl.a. naturreservat och vattenskyddsområden. På motsvarande sätt bör en statlig myndighet som har bildat ett biotopskyddsområde besluta om dispenser som rör det området. I fråga om biotopskyddsområden som har bildats genom generella föreskrifter prövar länsstyrelsen enligt 5 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. ansökningar om dispens. Utskottet noterar att kravet på särskilda skäl innebär att möjligheten att ge dispens bör tillämpas restriktivt. Som anförs i propositionen bör den praxis som finns i fråga om dispenser avseende biotopskyddsområden som bildats genom generella föreskrifter kunna ge vägledning vid prövningen av dispenser avseende områden som har bildats genom beslut i det enskilda fallet. Även praxis i fråga om dispenser som rör naturreservat bör kunna ge vägledning. Utskottet har från Miljödepartementet inhämtat att gällande regler, som kräver särskilda skäl för dispens, innebär att tröskeln för dispenser är hög och att möjligheten att ge dispens tillämpas restriktivt.

När det gäller frågan om behovet av en försöksperiod innan toleransavdraget eventuellt avskaffas permanent för att utvärdera effekterna av avskaffandet har utskottet från Miljödepartementet inhämtat att en kontinuerlig utvärdering av toleransavdraget kommer att ske för att se vad effekterna är och hur det slår.

Beträffande dagen för ikraftträdandet har utskottet från Miljödepartementet inhämtat att det saknas skäl att fördröja ikraftträdandet, då det inte finns behov för mer tid för förberedelse.

Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens lagförslag och avstyrker motionerna 2008/09:MJ25 (s) yrkandena 1 och 6 och 2008/09:MJ27 (mp) yrkande 17.

Resurser m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden (s, v, mp) om att resurserna till skydd av områden med höga naturskyddsvärden måste öka, om finansieringen av ersättning till enskilda markägare och om höjda anslag för att hejda förlusten av biologisk mångfald.

Jämför reservationerna 21 (s), 22 (v) och 23 (mp).

Motionerna

I flera motioner uttrycks oro över bristande resurser för skydd av naturområden. I motion 2008/09:MJ25 (s) yrkande 3 anføres att resurserna till skydd av naturområden måste öka för att miljömålet *Levande skogar* ska kunna nås. I motionerna 2008/09:MJ26 (v) yrkande 2 och 2008/09:MJ27 (mp) yrkande 1 betonas att den höjda ersättningen till enskilda markägare inte motsvaras av höjda anslag. I förstnämnda yrkande krävs därför att ersättningen finansieras utan att riskera en minskad satsning inom andra naturvårdsområden. I motion 2008/09:MJ27 yrkande 1 anføres att anslagen för skydd av biologisk mångfald måste höjas etappvis för att motsvara det som krävs för att hejda förlusten av biologisk mångfald.

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis konstaterar utskottet att statens kostnader för formellt skydd av naturområden till största delen består av ersättningar till markägare när skyddade områden bildas. Naturvårdsverkets kostnader för markersättningar består av köpeskillingar och intrångsersättning till markägare samt bidrag till kommuners och stiftelsers markköp och intrångsersättningar för mark för naturvårdsändamål. Kostnaderna belastar anslaget för biologisk mångfald (anslag 1:3, utg.omr. 20). Ersättningarna kan gälla alla typer av naturmiljöer, men merparten avser skydd av skogar. Skogsstyrelsens kostnader utgörs av intrångsersättningar vid bildande av biotopskyddsområden och ersättningar för naturvårdsavtal. Ersättningarna belastar anslaget om insatser för skogsbruket (anslag 1:2, utg.omr. 23). När det gäller kulturresevat kan ersättning bli aktuell enligt samma bestämmelser som gäller vid bildande av bl.a. naturreservat. Ersättningar och kompensation för intrång och försvårande av pågående markanvändning finansieras genom anslaget om bidrag till kulturmiljövård (anslag 7:2, utg.omr. 17). Utskottet noterar att riksdagen beslutade om fördelningen av utgifter på utgiftsområden för

2009 i enlighet med regeringens förslag och att riksdagen godkände såväl de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som regeringen föreslagit som den preliminära fördelningen av utgifter på utgiftsområden för 2010 och 2011 som riktlinje för regeringens budgetarbete (bet. 2008/09:FiU1, rskr. 2008/09:46).

Utskottet noterar vidare att en ökad användning av naturvårdsavtal innebär att kostnaderna för dessa kommer att öka. Det uppvägs av att motsvarande kostnader för ersättningar vid bildande av naturreservat och biotopskyddsområden minskar, eftersom naturvårdsavtalen i högre utsträckning än i dag avses användas i stället för sådana skydd. Utskottet välkomnar att Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen gör en översyn av ersättningsnivåerna för naturvårdsavtal. Utskottet konstaterar vidare att eventuella höjda ersättningar finansieras inom ramen för befintliga anslag. Som framförs i propositionen bedöms naturvårdsavtal vara mer kostnadseffektiva för staten trots höjda ersättningsnivåer, eftersom ersättningsnivån för avtalen ska vara lägre än den som gäller för intrångsersättning vid bildande av naturreservat och biotopskyddsområden. Utskottet välkomnar även förslaget att formerna för värdering av intrångsersättning vid bildande av naturreservat och biotopskydd ses över så att tillämpningen sker på samma sätt hos Skogsstyrelsen respektive Naturvårdsverket och länsstyrelserna. Förslaget bedöms inte påverka statens kostnader. Utskottet noterar även att förslaget om användning av ersättningsmark som kompensation vid naturreservat som bildas med intrångsersättning inte bedöms påverka ersättningsnivåerna. Utskottet ansluter sig till regeringens bedömning att vissa ökade administrativa kostnader kan förväntas eftersom överenskommelser som inbegriper ersättningsmark är mera komplicerade än sådana med enbart ekonomiska ersättningar. Förslagen förändring ska finansieras inom ramen för berörda myndigheters befintliga anslag. När det gäller Kometprogrammet konstaterar utskottet att högst 5 miljoner kronor ska utgå för 2010 för de aktuella länsstyrelserna från Naturvårdsverkets anslag för biologisk mångfald (anslag 1:3, utg.omr. 20). Naturvårdsverkets och Skogsstyrelsens arbete ska ske inom ramen för myndigheternas anslag. Utskottet ser positivt på att det införs ett nytt bidrag till lokala naturvårdssatsningar (Lona), som omfattar 50 miljoner kronor för 2010. Finansiering ska ske inom ramen för anslaget för biologisk mångfald. Utskottet noterar att medel till länsstyrelsernas administration av bidragen får utgå med högst 5 % av Lonamedlen eller högst 2,5 miljoner kronor för 2010. Medlen som anslås inom ramen för anslaget för biologisk mångfald för nämnda åtgärder innebär att en omfördelning från andra åtgärder inom anslaget måste göras. Utskottet ansluter sig även till regeringens bedömning att vid denna omfördelning ska medel för skydd av natur fortsatt vara prioriterade. Ersättningen för Fastighetsverkets mark som avses bli långsiktigt skyddad ska finansieras från de medel som anvisats för skydd av naturområden, anslaget för biologisk mångfald (anslag 1:3, utg.omr. 20). Flera av de övriga

förslagen innebär vissa begränsade uppgifter för olika myndigheter. Som anförs i propositionen ska dessa uppgifter rymmas inom ramen för respektive myndighets befintliga anslag.

Vad beträffar avskaffandet av toleransavdraget konstaterar utskottet att det innebär en förbättrad ekonomisk kompensation för markägaren jämfört med i dag. Ersättning ska betalas med ett belopp som även motsvarar intrånget upp till kvalifikationsgränsen, dvs. den nivå som innebär att pågående markanvändning inom berörd del av en fastighet avsevärt försvåras. Utskottet gör samma bedömning som regeringen, att detta kommer att kunna öka markägarnas intresse för att medverka till intrång för naturvårdsändamål, vilket i sin tur bidrar till en förbättrad uppfyllelse av miljökvalitetsmålet *Levande skogar* m.fl. miljömål. Toleransavdraget är en försvårande faktor i förhandlingarna med markägarna. Detta försenar ofta processerna, vilket i sin tur innebär högre kostnader för såväl den enskilde som staten. I likhet med regeringen anser utskottet att samarbetsklimatet mellan myndigheterna och markägaren skulle förbättras genom att en försvårande faktor i processen elimineras. Utskottet konstaterar att förslaget innebär att statens kostnader för intrång i pågående markanvändning ökar obetydligt. Statskontoret har i sin rapport beräknat att ett slopande av toleransavdraget gällande förhållandena 2006 skulle, när det gäller ersättningen för naturreservat och biotopskyddsområden, motsvara drygt 12 miljoner kronor i ökade kostnader. Det bör samtidigt beaktas att regeländringen kan leda till snabbare, och därmed billigare, processer.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 2008/09: MJ25 (s) yrkande 3, 2008/09: MJ26 (v) yrkande 2 och 2008/09: MJ27 (mp) yrkande 1.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Miljö kvalitetsmål, punkt 1 (s)

av Anders Ygeman (s), Bo Bernhardsson (s), Jan-Olof Larsson (s), Helén Pettersson i Umeå (s), Aleksander Gabelic (s) och Roland Bäckman (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09: MJ25 yrkande 2 och avslår motionerna 2008/09: MJ26 yrkande 1 och 2008/09: MJ27 yrkande 5.

Ställningstagande

Olika utvärderingar, bl.a. de som gjorts av Miljömålsrådet, bekräftar att miljöarbetet går för långsamt framåt, varför det blir svårt att nå en rad delmål inom miljö kvalitetsmålen, att stoppa förlusten av biologisk mångfald och att säkra livsviktiga ekosystemtjänster. Förlusten av biologisk mångfald måste hejdas. Nya modeller måste tas fram för att skydda viktiga naturområden: skogar, hav, sjöar och vattendrag. Regeringen bör återkomma med en plan för att uppnå miljö kvalitetsmålet som rör långsiktigt skydd av naturområden. Detta bör ges regeringen till känna.

2. Miljö kvalitetsmål, punkt 1 (v)

av Wiwi-Anne Johansson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09: MJ26 yrkande 1 och avslår motionerna 2008/09: MJ25 yrkande 2 och 2008/09: MJ27 yrkande 5.

Ställningstagande

Delmålet till 2010 är bara ett steg på vägen i arbetet med miljömålen. Skogsstyrelsen har i sin fördjupade utvärdering till 2020 framhållit att det krävs formellt skydd av 1 600 000 hektar skogsmark och frivilligt bevarande av 1 000 000 hektar för att nå miljömålet *Levande Skogar*. Vi ber regeringen återkomma med förslag på hur miljömålet ska uppfyllas. Detta bör ges regeringen till känna.

3. Miljö kvalitetsmål, punkt 1 (mp)

av Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ27 yrkande 5 och avslår motionerna 2008/09:MJ25 yrkande 2 och 2008/09:MJ26 yrkande 1.

Ställningstagande

Regeringens påstående att målet för frivilliga avsättningar nås är felaktigt, då det bygger på en dubbelräkning av de statliga skogarna. För att nå totalmålet om en ökning av skyddade arealer med 900 000 hektar jämfört med 1998 behöver flera arealer avsättas frivilligt. Om så inte kan förväntas ske behöver fördelningen mellan frivilliga avsättningar och avsättningar med formellt skydd ändras, för att inte innehållet i och syftet med delmål 1 ska gå förlorat. Miljöpartiet föreslår därför att fördelningen mellan frivilliga avsättningar och formellt skydd ändras i miljömålet. Detta bör ges regeringen till känna.

4. Regionala strategier och sektorsansvaret, punkt 2 (v, mp)

av Wiwi-Anne Johansson (v) och Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2007/08:MJ234 yrkande 2 och 2008/09:MJ27 yrkande 6.

Ställningstagande

Regeringens förslag är dåligt anpassat till var skyddsbehoven är störst och kommer att ge en regional snedfördelning. Vissa regioner, framför allt i Norrland, kommer att få mer formellt skyddade arealer än vad som framgår av arealmålen. Andra delar av landet, särskilt i södra Sverige, får ett fortsatt stort underskott i förhållande till målet. Utöver ett rent arealmål finns kvalitetsaspekter. Redan överföringen av Sveaskogs marker till reservat har skapat stora problem med att skydda privat mark i flera län. Regeringens sätt att komma närmare målet för formellt skydd ger ett klart sämre skyddsresultat än vad riksdagens beslut om målet för skogsskydd avser. För att uppnå intentionerna i det delmål som antagits av riksdagen behövs därför en annan fördelning mellan formellt skyddade arealer och frivilligt avsatta arealer. Det formella skyddets andel av det totala målet på 900 000 hektar behöver ökas. De regionala strategierna skulle behöva revideras så att det finns arealutrymme för att skapa reservat av skogar som ägs av bolag och privatpersoner. Vidare anser vi att regeringen bör utvärdera Naturvårdsverkets uppgift att samordna arbetet med det särskilda sektorsansvaret mot bakgrund av problematiken med att trots att Skogsstyrelsen har ett särskilt sektorsansvar för miljömålsarbetet så förfogar man inte över det viktiga skyddsinstrumentet naturvårdsreservat, vilket behandlas i betänkandet Mervärdesskog (SOU 2006:81). Detta bör ges regeringen till känna.

5. Skogsbruk, punkt 3 (v)

av Wiwi-Anne Johansson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ26 yrkande 6 och avslår motion 2008/09:MJ27 yrkandena 8 och 9.

Ställningstagande

Vänsterpartiet anser att det är mycket viktigt att de mest värdefulla skogarna blir skyddade. Man ska även beakta storleken på de skyddsvärda skogarna. Ett litet område skyddsvärd skog som är omringat av t.ex. ungskog och kalhyggen har inte samma värde som ett större och sammanhållet område, i och med att det senare har en mycket bättre förmåga att hålla liv i artstocken än små och begränsade arealer. Man bör även beakta det faktum att de skyddsvärda områdena har ett större ekonomiskt värde för markägaren och således kan vara mindre angeläget att avsätta som skyddsområde. Vi föreslår i enlighet med vår tidigare motion (2007/08:

MJ15) och Skogsstyrelsens förslag att frivilliga avsättningar som ska inräknas i miljömålet *Levande Skogar* ska ha målklass NO (naturvård orörd) eller NS (naturvård skötsel) eller motsvarande. Detta bör ges regeringen till känna.

6. Skogsbruk, punkt 3 (mp)

av Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ27 yrkandena 8 och 9 samt avslår motion 2008/09:MJ26 yrkande 6.

Ställningstagande

Våren 2009 slog Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen fast att "avverkningar av värdekärnor förekommer också i allt större utsträckning". Man kan nu konstatera att propositionen om områdesskydd inte innehåller någon lösning på problemet med avverkning av värdekärnor, annat än de avverkningar som Fastighetsverket hotat med. Regeringens utlovade miljömålsproposition kommer inte 2009. Riksdagen bör begära att regeringen ger myndigheterna i uppdrag att skyndsamt ta fram förslag till åtgärder för att stoppa avverkningen av skogar med särskilt höga skyddsvärden. Vidare anser vi att det finns brist på skog som brukats med lång kontinuitet. Miljöpartiet anser att en ökad användning av kontinuitetsskogsbruk ger bättre förutsättningar för biologisk mångfald också i det produktiva skogsbruket. Viss forskning tyder på att det ekonomiska utbytet också blir bättre med nya metoder för kontinuitetsskogsbruk. Miljöpartiet anser att kontinuitetsskogsbruk inte bara bör tillåtas, utan också främjas. Regeringen bör återkomma med förslag för att öka kontinuitetsskogsbruket genom t.ex. utbildning, rådgivning och ytterligare forskning. Detta bör ges regeringen till känna.

7. Offentliggörande av frivilliga avsättningar, punkt 4 (s, v, mp)

av Anders Ygeman (s), Bo Bernhardsson (s), Jan-Olof Larsson (s), Wiwi-Anne Johansson (v), Helén Pettersson i Umeå (s), Tina Ehn (mp), Aleksander Gabelic (s) och Roland Bäckman (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ27 yrkande 2.

Ställningstagande

Det råder osäkerhet om de frivilliga avsättningarnas kvalitet. Markägare har ofta inte redovisat vilka områden som är avsatta. En redovisning skulle öppna upp för insyn, synpunkter och granskning från berörda myndigheter, forskare, allmänheten och den ideella miljövården, vilket bl.a. skulle hjälpa skogsägare att förbättra kvaliteten i de frivilliga avsättningarna. De frivilliga avsättningar som ska räknas in i miljömålet *Levande skogar* bör vara tydligt avgränsade på offentliga kartor. Detta bör ges regeringen till känna.

8. Generell hänsyn, punkt 5 (mp)

av Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ27 yrkande 19.

Ställningstagande

Regeringen skriver i propositionen att vid allt skogsbruk ska hänsyn tas till naturvården, kulturmiljövården och andra allmänna intressen, bl.a. friluftslivet, i enlighet med skogsvårdslagen. Så sker dock inte i praktiken. I delmål 3 för *Levande skogar* sägs att ”skogsmarken ska brukas på sådant sätt att fornlämningar inte skadas och så att skador på övriga kända värdefulla kulturlämningar är försumbara senast år 2010”. I den fördjupade utvärderingen Nu är det bråttom! konstaterade miljömålsrådet att ”skadenivåerna på fornlämningar och övriga kulturlämningar i samband med skogsbruk är fortfarande alltför omfattande.” I ett pressmeddelande från juni 2009 anger Skogsstyrelsen att läget fortfarande är dåligt när det gäller att uppfylla de generella hänsynskraven. Informationskedjan måste fungera ända ut till maskinföraren i skogen. Myndigheterna behöver ingripa med större kraft mot brott mot reglerna till skydd för miljö- och kulturvården i landskapet, så länge sektorsansvaret inte fungerar. Detta bör ges regeringen till känna.

9. Initiativ till formellt skydd, punkt 6 (mp)

av Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ27 yrkandena 10 och 11.

Ställningstagande

Regeringen vill ge markägare större möjlighet att ta initiativ till formellt skydd för skogsarealer och att välja skyddsform. Det finns dock en risk för att vissa markägare vill ta initiativ till att mark som redan frivilligt avsatts ska få formellt skydd – med medföljande ersättning från staten. Ett villkor för markägarinitierat skydd bör därför vara att markägaren har notifierat myndigheter om frivillig avsättning av skyddsvärd mark, så att markens skyddsvärde också kan kontrolleras. Vi anser också att en utökad initiativrätt inte bör vara förbehållen just markägaren, utan också bör omfatta andra intressenter. I försöksverksamheten bör därför också ingå möjlighet för den ideella miljövärden, i t.ex. lokala naturvårdsorganisationer, att i större utsträckning ta initiativ till inrättande av formellt skydd på skyddsvärda arealer. Detta bör ges regeringen till känna.

10. Regional samverkan, punkt 7 (s, v, mp)

av Anders Ygeman (s), Bo Bernhardsson (s), Jan-Olof Larsson (s), Wiwi-Anne Johansson (v), Helén Pettersson i Umeå (s), Tina Ehn (mp), Aleksander Gabelic (s) och Roland Bäckman (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:MJ25 yrkande 4 och 2008/09:MJ27 yrkande 12.

Ställningstagande

Regeringen föreslår att samrådsgrupper för naturvård ska bildas i varje län. Länsstyrelsen får uppdraget att initiera sådana grupper. I stället för att nya samverkansgrupper införs på regional nivå bör befintliga nätverk och samarbetsorgan användas och utvecklas. Liksom flera remissinstanser påpekar är det resurskrävande att upprätta nätverk, och i dag finns redan fungerande samverkansgrupper – t.ex. Skogsstyrelsens regionala sektorsråd. Sek-

torsråden omfattar i storlek ofta ett gammaldags landskap som deltagarna har god kännedom om. Dessa skogliga sektorsråd fungerar utmärkt som samtalsorgan kring naturskydd, naturvård och kulturminnesvård, och de har ofta medlemmar som är representanter för kommuner eller för ideell naturvård. Vi menar därför att regeringen bör använda befintliga nätverk och samarbetsformer för regional samverkan. Vi ställer oss, liksom Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen, tveksamma till nyttan av att skapa ytterligare ett samverkansorgan på länsnivå. Detta bör ges regeringen till känna.

11. Fördelning och val av skyddsform, punkt 8 (v)

av Wiwi-Anne Johansson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ26 yrkandena 3 och 4 samt avslår motion 2008/09:MJ27 yrkande 14.

Ställningstagande

Regeringen föreslår att fördelningen mellan de olika skyddsformerna naturreservat, biotopskyddsområden och naturvårdsavtal kan komma att ändras i förhållande till vad som redovisats i delmålet. Det bör dock uppmärksammas att inskränkningarna varierar mycket mellan de olika skyddsformerna, varför en förändring i balansen mellan dessa riskerar att urholka skyddet. Exempelvis skiljer sig biotopskydd och naturreservat åt där den föregående inte kräver föreskrifter eller skötselplan. Även tidsangivelseerna skiljer sig åt mellan skyddsformerna. Vi anser således att en förändring i fördelningen mellan skyddsformerna vore olyckligt, då det kan leda till kortsiktigare och lägre skydds nivåer. Vi anser att naturvårdsavtal bör fungera som ett kompletterande skydd och att naturreservatsbildningar är att föredra för att långsiktigt säkra skyddet. Enligt flera statliga rapporter (bl.a. från Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen, i maj 2008, samt Statskontoret, i oktober 2007) är naturreservat den mest effektiva metoden för att bevara och stärka den biologiska mångfalden och bevara ekosystemets funktioner. Detta bör ges regeringen till känna.

12. Fördelning och val av skyddsform, punkt 8 (mp)

av Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ27 yrkande 14 och avslår motion 2008/09:MJ26 yrkandena 3 och 4.

Ställningstagande

Det kan inte vara meningen att normalt god naturvård automatiskt ska leda till ett fastighetsavtal med staten som betalare. För att få ett fastighetsavtal måste det finnas exceptionella naturvärden som enbart klaras med ett sådant fastighetsavtal, t.ex. ett vackert gammalt odlingslandskap med betade skogar och hagar. Detta bör ges regeringen till känna.

13. Naturskyddsavtalens längd, punkt 9 (s, v, mp)

av Anders Ygeman (s), Bo Bernhardsson (s), Jan-Olof Larsson (s), Wiwi-Anne Johansson (v), Helén Pettersson i Umeå (s), Tina Ehn (mp), Aleksander Gabelic (s) och Roland Bäckman (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:MJ25 yrkande 5 och 2008/09:MJ27 yrkande 13.

Ställningstagande

Naturvårdsavtalen bör skrivas för en längre tidsperiod, vilket ger både en bättre långsiktighet i skyddsåtgärderna och minskar de administrativa kostnaderna. Ökad användning av naturvårdsavtal får inte leda till att det sluts fler korta avtal där marken sedan avverkas i alla fall. För att vara meningsfulla ur naturskyddssynpunkt måste naturvårdsavtalen vara långsiktiga. Kortare avtalsperioder kan vara billigare på kort sikt, men blir dyrare på längre sikt. Det kan knappast anses vara kostnadseffektivt i längden. En förutsättning för användning av kortare avtalsperioder är att anslagen höjs mer än annars hade varit fallet. Detta bör ges regeringen till känna.

14. Vissa ersättningsfrågor, punkt 10 (mp)

av Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ27 yrkande 15 och avslår motion 2008/09:Sk490 yrkande 2.

Ställningstagande

En aktivare användning av ersättningsmark kan underlätta skyddet av skogsmark med höga naturvärden. Särskilt i södra Sverige kan staten mer aktivt behöva köpa mark för att använda som ersättningsmark. Vid användning av ersättningsmark kan det vara lämpligt att prioritera ersättningsmark till markägare som bor i anslutning till marker och själva brukar och vårdar dem. Regeringen bör ge nya ägardirektiv till Sveaskog så att underlättande av reservatsbildning genom tillhandahållande av ersättningsmark blir en högt prioriterad uppgift för bolaget. Detta bör ges regeringen till känna.

15. Ersättning till statliga skogsägare, punkt 11 (v, mp)

av Wiwi-Anne Johansson (v) och Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:MJ26 yrkande 5 och 2008/09:MJ27 yrkandena 3 och 4.

Ställningstagande

Statliga skogsägare ska inte medverka till avverkning av naturskogar med höga skyddsvärden som kan omvandlas till formellt skyddade områden. Vidare anser vi att ersättning ej bör utgå till sådan avsättning. Ersättningen tas från det minskade och ytterst begränsade anslaget för biologisk mångfald, vilket i stället bör användas till att avsätta arealer som ägs av privata markägare. Regeringen föreslår att Statens fastighetsverk säljer 42 000 hektar skyddsvärd mark till Naturvårdsverket. Kostnaden för detta uppges inte. Uppskatningar tyder på att kostnaden för Naturvårdsverket kan bli flera hundra miljoner kronor. Regeringen avser inte att anslå mer medel till Naturvårdsverket för detta. Denna rundgång med statens medel är oomöjlig. Den kommer att försvåra möjligheten att skydda andra arealer. I klartext betyder det att skyddsvärd skog på privat mark kommer att avverkas och att privata skogsägare inte kommer att få den ersättning de bör ha rätt till. Vi anser därför att Naturvårdsverket inte ska ersätta Statens fastighetsverk för de arealer som nu får formellt skydd. I stället föreslår vi att regeringen avsätter Fastighetsverkets skyddsvärda skogar genom en kombination av ändrade ägardirektiv och avkastningskrav. Detta bör ges regeringen till känna.

16. Ökad naturhänsyn, punkt 12 (mp)

av Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ27 yrkande 7.

Ställningstagande

I regeringens proposition finns trots bra skrivningar om vikten av att skydda naturen i olika delar av landskapet ont om åtgärder för att nå skyddsmålen. Vi vill passa på att lyfta in en generell fråga, vikten av att i högre utsträckning integrera naturhänsyn i andra politikområden. Detta bör ges regeringen till känna.

17. Ett stärkt kommunalt och lokalt arbete, punkt 13 (mp)

av Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ27 yrkande 16 och avslår motion 2008/09:MJ27 yrkande 18.

Ställningstagande

Det kan behövas ytterligare incitament för kommuner att skydda eller avstå från att exploatera tätortsnära natur, inte minst om det handlar om billig och attraktiv exploateringsmark. Ett sätt att stödja kommunernas arbete med biologisk mångfald är att skapa incitament för alla kommuner att upprätta en naturvårdsplan eller kombinerad naturvårds- och friluftspan, eventuellt som en del av översiktsplanen. Detta bör ges regeringen till känna.

18. Skäl till dispens inom biotopskyddsområde, punkt 14 (s)

av Anders Ygeman (s), Bo Bernhardsson (s), Jan-Olof Larsson (s), Helén Pettersson i Umeå (s), Aleksander Gabelic (s) och Roland Bäckman (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar 7 kap. 11 § regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken med den ändringen att ordet "särskilda" ska bytas ut mot "synnerliga" och att tidpunkten för ikraftträdandet bestäms till den 1 juli 2010. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ25 yrkandena 1 i denna del och 6 samt bifaller delvis proposition 2008/09:214 punkt 1 i denna del.

Ställningstagande

När det gäller möjligheterna att ge dispens för områden som utpekats som biotopskyddsområde och göra ändringar i miljöbalken vill vi att det ska föreligga "synnerliga" och inte enbart "särskilda" skäl för att ge sådana dispenser av det skälet att tröskeln för sådana dispenser måste vara hög. Riksdagen bör justera regeringens förslag i enlighet med det ovanstående.

19. Det s.k. toleransavdraget enligt miljöbalken, punkt 15 (mp)

av Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken såvitt avser 31 kap. 6 § och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2008/09:214 punkt 1 i denna del och motion 2008/09:MJ27 yrkande 17 och avslår motion 2008/09:MJ25 yrkande 1 i denna del.

Ställningstagande

Innan toleransavdraget återinträder, förlängs eller avskaffas permanent bör effekten utvärderas, exempelvis om slopandet gett en påtaglig förbättring i samarbetet mellan myndigheter och markägare. Detta bör ges regeringen till känna.

20. Övriga förslag till ändring i miljöbalken, punkt 16 (s)

av Anders Ygeman (s), Bo Bernhardsson (s), Jan-Olof Larsson (s), Helén Pettersson i Umeå (s), Aleksander Gabelic (s) och Roland Bäckman (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken i den mån lagförslaget inte omfattas av vad utskottet föreslagit ovan med den ändringen att tidpunkten för ikraftträdandet bestäms till den 1 juli 2010 och att övergångsbestämmelserna får den lydelse som föranleds av detta. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ25 yrkande 1 i denna del och bifaller delvis proposition 2008/09:214 punkt 1 i denna del.

Ställningstagande

Propositionen behandlas i riksdagen först i oktober 2009, och det behövs mer tid för berörda myndigheter och kommuner att förbereda sig. Vi menar att ikraftträdandet bör skjutas fram till den 1 juli 2010 för att möjliggöra en bättre demokratisk förankring och nödvändiga förberedelser. Riksdagen bör justera regeringens förslag i enlighet med det ovanstående.

21. Resurser m.m., punkt 18 (s)

av Anders Ygeman (s), Bo Bernhardsson (s), Jan-Olof Larsson (s), Helén Pettersson i Umeå (s), Aleksander Gabelic (s) och Roland Bäckman (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:MJ25 yrkande 3 och avslår motionerna 2008/09:MJ26 yrkande 2 och 2008/09:MJ27 yrkande 1.

Ställningstagande

Det stora problemet med regeringens förslag är att anslaget för biologisk mångfald, och därmed möjligheterna att nå miljömålen, kraftigt urholkas genom att stora summor ska användas för att staten ska ersätta sig själv. Regeringens politik innebär att tillräckliga medel inte kommer att finnas för att uppnå miljömålet *Levande skogar*. Vi har i vårt budgetalternativ föreslagit 50 miljoner kronor mer till berörda ändamål. Detta bör ges regeringen till känna.

22. Resurser m.m., punkt 18 (v)

av Wiwi-Anne Johansson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09: MJ26 yrkande 2 och avslår motionerna 2008/09: MJ25 yrkande 3 och 2008/09: MJ27 yrkande 1.

Ställningstagande

Det är anmärkningsvärt att man i propositionen vill införa ersättning till enskilda markägare för naturvårdsinsatser samtidigt som staten sänker anslagen till naturvården. Vänsterpartiet anser att en sådan ersättning bör finansieras utan att riskera en minskad satsning inom andra naturvårdsområden. Detta bör ges regeringen till känna.

23. Resurser m.m., punkt 18 (mp)

av Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09: MJ27 yrkande 1 och avslår motionerna 2008/09: MJ25 yrkande 3 och 2008/09: MJ26 yrkande 2.

Ställningstagande

Regeringen lägger flera förslag som fördyrar skyddsarbetet, utan att skjuta till ytterligare resurser. Det går inte ihop att skydda mer skog för mindre pengar, samtidigt som man betalar markägaren mer per hektar skyddad skog. Det kommer att dra ned tempot ytterligare. Nyligen presenterade miljömålsrådet sin senaste årliga utvärdering, som också är en halvtidsrapport. Rådet konstaterar att ”för att inte riskera att skada eller helt förlora sådana värden är det för flera av miljö kvalitetsmålen avgörande att öka takten i arbetet med naturreservat, kulturresevat och andra skyddsformer”. Miljöpartiet anser att anslagen för skydd av biologisk mångfald måste höjas etappvis för att motsvara behovet och hejda förlusten av biologisk mångfald. Detta bör ges regeringen till känna.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2008/09:214 Hållbart skydd av naturområden:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1998:811) om införande av miljöbalken.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skogsvårdslagen (1979:429).

Följdmotionerna

2008/09: MJ25 av Anders Ygeman m.fl. (s):

1. Riksdagen beslutar att skjuta på ikraftträdandet av lag om ändring i miljöbalken, lag om ändring i lagen (1998:811) om införande av miljöbalken och lag om ändring i skogsvårdslagen (1979:429) till den 1 juli 2010.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att återkomma med en plan för att uppnå de miljö kvalitetsmål som rör långsiktigt skydd av naturområden.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att resurserna till skydd av områden med höga naturvårdsvärden måste öka.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att använda befintliga nätverk och samarbeten för regional samverkan.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att naturvårdsavtalen bör omfatta längre tidsperioder för att ge långsiktigt skydd och minska de administrativa kostnaderna.
6. Riksdagen beslutar att det ska föreligga ”synnerliga” och inte enbart ”särskilda” skäl för att ge dispens för biotopskyddsområden.

2008/09: MJ26 av Jacob Johnson m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förslag för måluppfyllelse av miljömålet Levande skogar till 2020.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om finansiering för ersättning till enskilda markägare för naturvårdsinsatser.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om risken med att ändra fördelningen mellan de olika skyddsformerna.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om naturreservat som den mest effektiva skyddsformen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ta bort ersättningen till statliga skogsägare för avsättning av mark som kan omvandlas till formellt skyddade områden.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om målklasser för frivilliga avsättningar.

2008/09: MJ27 av Tina Ehn m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att anslagen för skydd av biologisk mångfald måste höjas etappvis för att motsvara det som krävs för att hejda förlusten av biologisk mångfald.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att frivilliga avsättningar bör redovisas och offentliggöras.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Naturvårdsverket inte ska ersätta Statens fastighetsverk för de arealer som nu får formellt skydd.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Fastighetsverkets skogar ska avsättas utan ersättning från naturvårdsanslaget, genom en kombination av ändrade ägardirektiv och ändrade avkastningskrav.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att fördelningen mellan frivilliga avsättningar och formellt skydd bör ändras.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av revidering av de regionala strategierna.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att naturvård ska integreras bättre i andra politikområden.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ge myndigheterna i uppdrag att skyndsamt ta fram förslag till åtgärder för att stoppa avverkning av skogar med särskilt höga skyddsvärden.

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om hur man kan öka kontinuitetsskogsbruket genom t.ex. utbildning, rådgivning och ytterligare forskning.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ett villkor för att markägare ska få initiera formellt skydd bör vara att markägaren har dokumenterat och redovisat eventuella frivilliga avsättningar.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att även andra intressenter, som den ideella miljövärden eller andra berörda näringar, i ökad utsträckning bör kunna ta initiativ till formellt skydd.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det är tveksamt om nya samrådsgrupper för naturvård på regional nivå tillför någon ytterligare nytta.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att naturskyddsavtal bör vara minst 50 år utom i vissa undantagsfall.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en precisering som innebär att fastighetsavtal ska användas enbart när det finns exceptionella naturvärden som inte kan klaras på annat sätt.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om aktivare användning av ersättningsmark för personer som bor i närheten av och själva brukar skogen.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kommunala biotopskyddsområden och incitament för kommunerna att skydda den tätortsnära naturen.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att toleransavdraget bör avskaffas under en försöksperiod på tre år, för att utvärderas innan slopandet eventuellt förlängs eller permanentas.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att medlen till Lonaprogrammet bör omfatta flera år och gå till projekt som inte minskar förutsättningarna för en bevarad biologisk mångfald.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att myndigheterna behöver ingripa med större kraft mot brott mot reglerna till skydd för miljö- och kulturvärden i landskapet.

Motion från allmänna motionstiden hösten 2007

2007/08: MJ234 av Wiwi-Anne Johansson m.fl. (v):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att klarlägga sektorsansvaret för miljökvalitetsmålet Levande skogar.

Motion från allmänna motionstiden hösten 2008

2008/09: Sk490 av Birgitta Sellén och Sven Bergström (båda c):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ett medelpris på orten bör sättas för att ge markägaren marknadsmässig ersättning.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

I Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om miljöbalken

dels att 31 kap. 6 § ska upphöra att gälla,

dels att 7 kap. 11 §, 19 kap. 1 §, samt 31 kap. 4, 5, 7 och 31 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

11 §

Mindre mark- eller vattenområden som *utgör livsmiljö* för hotade djur- eller växtarter eller som *annars är särskilt skyddsvärda* får av regeringen eller *den myndighet som regeringen bestämmer förklaras som biotopskyddsområde*. Sådana *förklaringar* får avse *enskilda områden eller samtliga områden* av ett visst slag inom landet eller del av landet.

Inom biotopskyddsområde får inte *bedrivas* verksamhet eller *vidtas åtgärder* som kan skada naturmiljön. Om regeringen förordnar att *samtliga områden av visst slag skall vara biotopskyddsområden*, får den i samband med beslutet meddela föreskrifter om att *dispens kan medges för sådan verksamhet eller sådana åtgärder*. *Dispens får endast medges* om det finns särskilda skäl.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får vid-

Regeringen får i fråga om små mark- eller vattenområden som *på grund av sina särskilda egenskaper är värdefulla livsmiljöer* för hotade djur- eller växtarter eller som *annars är särskilt skyddsvärda* meddela föreskrifter om

1. att *samtliga lätt igenkännbara områden* av ett visst slag i landet eller i *en del av landet* ska *utgöra* biotopskyddsområden, och

2. att *en myndighet eller kommun i det enskilda fallet* får besluta att ett område ska *utgöra ett biotopskyddsområde*.

Inom ett biotopskyddsområde får man inte *bedriva en verksamhet* eller *vidta en åtgärd* som kan skada naturmiljön. Om det finns särskilda skäl, får *dispens från förbudet ges i det enskilda fallet*. En fråga om *dispens ska prövas av den myndighet som regeringen bestämmer*, om *dispensen avser ett område enligt första stycket 1, och i andra fall av den myndighet eller kommun som har bildat biotopskyddsområdet*.

De åtgärder som behövs för att vårda ett biotopskyddsområde får

Nuvarande lydelse

ta de åtgärder som behövs för att vårda biotopskyddsområde. Innan det vidtas någon åtgärd skall den som äger eller har särskild rätt till området underrättas särskilt.

Ett beslut om biotopskyddsområde skall gälla omedelbart även om det överklagas.

Föreslagen lydelse

vidtas av kommunen, om den har bildat området, och i fråga om andra områden av den myndighet som regeringen bestämmer. Innan en åtgärd vidtas ska den som äger eller har särskild rätt till området underrättas särskilt.

Ett beslut som avses i första stycket 2 ska gälla omedelbart även om det överklagas.

19 kap.1 §¹

Förvaltningsmyndigheterna och kommunerna prövar ärenden enligt vad som är föreskrivet i balken eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken.

Kommuners beslut i frågor som rör bildande, ändring eller upphävande av naturreservat, kulturresevat, naturminnen, djur- och växtskyddsområden, strandskyddsområden eller vattenskyddsområden, utom frågor om ersättning, får överklagas hos länsstyrelsen om inte annat är särskilt föreskrivet. Kommunala nämnders beslut i särskilda fall får överklagas hos länsstyrelsen, om inte annat är särskilt föreskrivet.

Länsstyrelsens och andra statliga myndigheters beslut i särskilda fall får överklagas hos miljödomstol enligt 20 kap. 2 § andra stycket. Det samma gäller beslut av en annan myndighet än regeringen om att bilda, ändra eller upphäva ett biotopskyddsområde.

Kommuners beslut i frågor som rör bildande, ändring eller upphävande av naturreservat, kulturresevat, naturminnen, *biotopskyddsområden*, djur- och växtskyddsområden, strandskyddsområden eller vattenskyddsområden, utom frågor om ersättning, får överklagas hos länsstyrelsen om inte annat är särskilt föreskrivet. Kommunala nämnders beslut i särskilda fall får överklagas hos länsstyrelsen, om inte annat är särskilt föreskrivet.

31 kap.4 §²

Fastighetsägaren har rätt till ersättning på grund av beslut som innebär att mark tas i anspråk eller att pågående markanvändning inom berörd del av en fastighet avsevärt försvåras, om beslutet gäller

1. föreskrifter enligt 7 kap. 3 § om åtgärder och inskränkningar som rör nationalparker,

¹ Senaste lydelse 2002:175.

² Senaste lydelse 2001:437.

Nuvarande lydelse

2. föreskrifter enligt 7 kap. 5, 6 eller 9 § om åtgärder och inskränkningar som rör naturreservat och kulturresevat,

3. förbud eller beslut att inte medge dispens enligt 7 kap. 11 § andra stycket inom biotopskyddsområde,

4. föreskrifter enligt 7 kap. 22 § om åtgärder och inskränkningar som rör vattenskyddsområden,

5. skydd för särskilda områden enligt 7 kap. 28 a–29 b §§,

6. förelägganden eller förbud enligt 12 kap. 6 § fjärde stycket som rör viss verksamhet.

En föreskrift enligt 7 kap. 3 § om begränsning av rätten till jakt efter björn, lo, varg, järv, älg eller örn medför inte rätt till ersättning.

Föreslagen lydelse

3. en dispens enligt 7 kap. 11 § andra stycket som har förenats med särskilda villkor eller en vägran att ge en dispens enligt 7 kap. 11 § andra stycket, om dispensen avser ett biotopskyddsområde enligt 7 kap. 11 § första stycket 1,

4. bildande av ett biotopskyddsområde enligt 7 kap. 11 § första stycket 2,

5. föreskrifter enligt 7 kap. 22 § om åtgärder och inskränkningar som rör vattenskyddsområden,

6. skydd för särskilda områden enligt 7 kap. 28 a–29 b §§, eller

7. förelägganden eller förbud enligt 12 kap. 6 § fjärde stycket som rör viss verksamhet.

5 §³

Innebär ett beslut som avses i 4 § första stycket 1–5 att det krävs tillstånd för en viss verksamhet eller åtgärd betalas ersättning endast om tillstånd vägrats eller förenats med särskilda villkor.

Om regeringen förklarar att samtliga områden av ett visst slag skall vara biotopskyddsområden och regeringen i samband med beslutet meddelar föreskrifter om att dispens kan medges för verksamheter eller åtgärder som kan skada naturmiljön, betalas ersättning endast om dispens vägrats eller förenats med särskilda villkor.

Har förbud att vidta en åtgärd utan tillstånd meddelats enligt 7 kap. 24 § och vägras tillstånd, gäller 4 § första stycket.

Om ett beslut som avses i 4 § första stycket 1, 2, 5 eller 6 innebär att det krävs tillstånd för en viss verksamhet eller åtgärd, betalas ersättning endast om tillstånd har vägrats eller förenats med särskilda villkor.

Om det enligt 7 kap. 24 § har meddelats ett förbud att vidta en åtgärd utan tillstånd och tillstånd vägras, gäller 4 § första stycket.

³ Senaste lydelse 2002:175.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*7 §⁴

Ersättning enligt 4 § betalas av staten. *Har föreskrifter, förelägganden eller förbud som avses i 4 § beslutats av en kommun, skall ersättningen i stället betalas av kommunen.*

Har föreskrifter som avses i 4 § första stycket 4 beslutats av länsstyrelsen efter ansökan av en kommun eller den i vars intresse vattenskyddsområdet fastställts, skall ersättningen betalas av den sökande. Detsamma gäller om sådana föreskrifter har beslutats av en kommun efter ansökan av den i vars intresse föreskrifterna meddelats.

Ersättning enligt 4 § betalas av staten. *Om det är en kommun som har meddelat det beslut som avses i 4 §, ska ersättningen i stället betalas av kommunen.*

Om föreskrifter som avses i 4 § första stycket 5 har beslutats av länsstyrelsen efter ansökan av en kommun eller den i vars intresse vattenskyddsområdet har fastställts, ska ersättningen betalas av sökanden. Detsamma gäller om sådana föreskrifter har beslutats av en kommun efter ansökan av den i vars intresse föreskrifterna har meddelats.

31 §⁵

Ersättning enligt detta kapitel *skall* bestämmas i pengar som *skall* betalas vid ett tillfälle.

Ersättning i fall som avses i 5 § tredje stycket *skall* dock betalas med ett visst årligt belopp. Om det finns särskilda skäl får ersättningen räknas av mot ersättning som kan komma att lämnas enligt 4 § första stycket eller 8 §.

Om det finns särskilda skäl, *kan* det på begäran av den ersättningskyldige eller den ersättningsberättigade *fastställas* att också ersättning enligt 4 § första stycket eller 11 § *skall* betalas med ett visst årligt belopp med rätt att få omprövning vid ändrade förhållanden.

I fråga om ersättning enligt 4 § till följd av skada eller olägenhet för renkötseln gäller 28 § andra stycket rennäringslagen (1971:437).

Ersättning enligt detta kapitel *ska* bestämmas i pengar som *ska* betalas vid ett tillfälle.

Ersättning i fall som avses i 5 § andra stycket *ska* dock betalas med ett visst årligt belopp. Om det finns särskilda skäl, får ersättningen räknas av mot ersättning som kan komma att *betalas* enligt 4 § första stycket eller 8 §.

Om det finns särskilda skäl, *får* det på begäran av den ersättningskyldige eller den ersättningsberättigade *bestämmas* att också ersättning enligt 4 § första stycket eller 11 § *ska* betalas med ett visst årligt belopp med rätt att få omprövning vid ändrade förhållanden.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

⁴ Senaste lydelse 2002:175.

⁵ Senaste lydelse 2002:175.

2. Äldre bestämmelser gäller

- a) i mål enligt 31 kap. 13 § om ersättning på grund av ett beslut som har meddelats före den 1 januari 2010, och
- b) i mål enligt 31 kap. 14 § om fastställelse av villkor för ersättning, om talan har väckts före den 1 januari 2010.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:811) om införande av miljöbalken

Härigenom föreskrivs att 10 a § lagen (1998:811) om införande av miljöbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse¹

Föreslagen lydelse

10 a §

Strandskydd inträder när en fastställd generalplan, stadsplan eller byggnadsplan upphävs eller ersätts av en ny detaljplan enligt plan- och bygglagen (1987:10). Detta gäller även när en detaljplan för ett område som tidigare har omfattats av en fastställd generalplan upphävs eller ersätts av en ny detaljplan.

Strandskydd inträder när en fastställd generalplan, stadsplan eller byggnadsplan upphävs eller ersätts av en ny detaljplan enligt plan- och bygglagen (1987:10). Detta gäller även när en detaljplan för ett område som tidigare har omfattats av en fastställd generalplan, *stadsplan eller byggnadsplan* upphävs eller ersätts av en ny detaljplan.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

2. Äldre bestämmelser gäller för detaljplaneärenden som har inletts före den 1 januari 2010 och som avslutas genom antagande av planen före den 1 januari 2011.

¹ Nuvarande lydelse enligt prop. 2008/09:119, bet. 2008/09:MJU13, rskr. 2008/09:227.

3 Förslag till lag om ändring i skogsvårdslagen (1979:429)

Härigenom föreskrivs att 19 § skogsvårdslagen (1979:429)¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 §²

I fråga om rätt till ersättning för skada till följd av ett beslut enligt 18 § första eller andra stycket gäller bestämmelserna i 25 kap. 6 § och 31 kap. 2 §, 4 § första stycket, 6 §, 7 § första stycket första meningen, 8 § första meningen, 9, 12 och 13 §§, 15 § första stycket första meningen och andra stycket, 31 § tredje stycket samt 32 och 33 §§ miljöbalken. *Vad* som i dessa bestämmelser sägs om miljödomstol *skall* i stället gälla fastighetsdomstol.

I fråga om rätt till ersättning för skada till följd av ett beslut enligt 18 § första eller andra stycket gäller bestämmelserna i 25 kap. 6 § och 31 kap. 2 §, 4 § första stycket, 7 § första stycket första meningen, 8 § första meningen, 9, 12 och 13 §§, 15 § första stycket första meningen och andra stycket, 31 § tredje stycket samt 32 och 33 §§ miljöbalken. *Det* som sägs i dessa bestämmelser om miljödomstol *ska* i stället gälla fastighetsdomstol.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.
 2. Äldre bestämmelser gäller i mål om ersättning på grund av ett beslut som har meddelats före den 1 januari 2010.

¹ Lagen omtryckt 1993:553.

² Senaste lydelse 1998:821.